

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

на тему:

ЗАБОЛОТТІВСЬКИЙ БУДИНОК КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ
КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДИ

здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня галузі знань 02
«Культура і мистецтво»
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

ОБРУСНІКА РОМАНА
РОСТИСЛАВОВИЧА

Науковий керівник:

доктор культурології, професор,
професор кафедри івент-індустрій,
культурології та музеєзнавства РДГУ

Виткалов Сергій Володимирович

Рівне – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Сутність культурно-дозвілльєвої діяльності і форми її виявлення в сучасних умовах	9
1.2. Загальна характеристика культурно-дозвілльєвої інфраструктури Вараської територіальної громади.....	14
РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ РІЗНИХ ФОРМ КУЛЬТУРНО- ДОЗВІЛЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАБОЛОТТІВСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ.....	27
2.1 Культурно-дозвілльєве життя Заболоттівської громади крізь призму сучасності.....	27
2.2. Особливості використання сучасної матеріально-технічної бази Заболоттівського будинку культури у практиці організації заходів	45
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	68
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан розвитку суспільства передбачає значну активізацію соціальної активності кожного, адже соціально-економічний стан країни, війна, обмежений доступ або економія значної частини матеріальних ресурсів не дають можливості розгорнути всі форми діяльності, потрібні цього соціуму.

З іншого боку, актуальні сучасні наукові дослідження показують, що культурно-дозвілєва діяльність, серед інших можливих форм організації вільного часу населення, впливає на соціальні зміни і визначає напрям розвитку суспільства. Відтак, методи і механізми такої взаємодії є предметом дослідження багатьох науковців різних галузей знань, оскільки кожен із представників намагається поглянути на предмет його зацікавлень із точки зору його наукової лакуни, а тому – й запропонувати можливі рекомендації для успішного розв’язання актуальних питань організації духовного простору. Практика організації культурно-дозвілєвої діяльності стає суспільно важливою й надзвичайно актуальною. Адже культурно-дозвілєва діяльність реалізує важливу соціальну функцію – формування, виховання і реалізації особистості в суспільному житті територіальної громади.

Вчені розглядають культурно-дозвілєву діяльність як творчий, освітній, науковий та розважальний процес і потенціал, спрямований на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ.

Уміння зацікавити і долучити споживача до створення культурно-дозвілєвого продукту є якісним професійним надбанням менеджера соціокультурної діяльності, свідчення його кваліфікації.

Культурно-дозвілєва діяльність реалізує особисті потреби його учасника та спонукає до реалізації суспільних цілей, що, в свою чергу, продукує моральний, етичний, економічний розвиток громад.

У сучасному світі культурно-дозвіллева діяльності набула нових форм і методів. Традиційні види культурно-дозвіллевої діяльності трансформуються у нові формати і моделі і продовжують впливати на суспільство.

Тому культурно-дозвіллеве життя територіальних громад складає основу українського суспільства. Воно відіграють вагому роль у культурному, економічному та сталому суспільному розвитку, позаяк сприяє піднесенню духовності населення громад, стає важливим чинником підвищення їх культурного рівня.

Муніципалітети покликані зосереджуватися на розвитку мистецького й культурного середовища, яке здатне забезпечити засади демократії, гармонізації взаємодії територіальних громад.

Дослідження зосереджено на вивченні різних форм культурної та мистецької діяльності в укоріненій територіальній громаді людей із спільними цінностями, національними культурними практиками.

Напрямок наукового дослідження передбачає, що культурно-дозвіллева діяльність територіальної громади впливає на місцевий економічний, культурний, емоційний баланс в умовах війни, зміцнює громадянське суспільство та робить його більш витривалишим, стресостійким.

Дослідження про культурно-дозвіллеві заклади, які розвивають місцеве культурне поле, допомагають у формуванні способу життя та участі у різноманітних спільнотах в умовах війни доволі обмежені.

Науковці різних країн зазначають, що в культурному просторі нині відбуваються помітні зміни у зв'язках між класами, соціальними статусами і моделями споживання культурного продукту, тобто трансформується дузовний кодекс суспільства.

У ході дослідження проведено порівняльний аналіз культурно-дозвіллевої діяльності у сучасному світі, визначено теоретичні аспекти культурно-дозвіллевої діяльності, його поняття, зміст, класифікацію основних форм та специфіку в умовах війни.

Формування потреб суспільства на культурно-дозвілєвий продукт перебуває у прямій залежності від місця проживання, освітнього та економічного рівня соціально-культурного простору громад.

Результати дослідження виявили особливості організації культурно-дозвілєвої діяльності Заболоттівського будинку культури і особливості культурного впливу на життя регіону, на духовні внутрішні мотивації, на комунікативно-соціальні аспекти територіальної громади.

Тому актуальність теми закладається у дослідженні впливу культурно-дозвілєвої діяльності на територіальні громади, громадянське суспільство в цілому, зокрема і в умовах війни.

Огляд використаної літератури. Дослідження з обраної проблематики достатньо висвітлені у працях вітчизняних науковців та авторів різних країн. Однак інокультурний досвід лише незначною частиною проникає нині до установ культури регіону і в переважній більшості не становить помітне його надбання. А все це не дозволяє й сучасній мережі установ культури ефективно виконувати покладені на них функції.

Чимало авторів, предметом наукового студіювання є проблематика культурно-дозвілєвої діяльності, окреслюють її сутність, форми виявлення, структуру та функції. Серед них дослідники різних регіонів та країн Вовкун В. В. [4], Горбов А. [5], Данчук О. Л. [6], Кудерська Н. І. [15], Abdallah Sammah [27], Mair Judith and Duffy, Michelle [32].

Важливого значення в цьому контексті набуває психологічний та економічний аспект вивчення цього питання. У цьому зв'язку акцентуємо увагу на наукових розвідках українських дослідників: Виткалов С.В., Виткалов В.Г. [3], Олексюк Г.В., Ангелко І.В., Самотній Н.С. [17], Костенко Н., Ручки А. [19], Хитрова О. А., Харитоновна Ю. Ю. [23], мета розвідок яких – виявити потенціал закладів культури муніципального рівня в сучасній культурно-дозвілєвій діяльності, з'ясувати їх проблемний ряд і спробувати

за допомогою покращення цієї діяльності помітно впливати на культурні запити, намагаючись у такий спосіб змінити ситуацію на краще.

Серед інших інформаційних джерел можна згадати й достатньо ефективні методики роботи з різними категоріями населення, які зберегіють чимало установ освіти середньої спеціальної ланки. І саме вони дають можливість краще налагодити таку діяльність на рівні українського села чи району, позаяк, знаходячись у конкретній локації, вони краще обізнані із соціально-демографічними характеристиками місцевого населення, а тому здатні запропонувати найбільш ефективні форми впливу на нього.

Згадаємо також і наукові праці, автори яких вважають культурно-дозвілєву діяльність важливою складовою економічного розвитку територіальних громад, позаяк ефективно організована, вона здатна забезпечити самозайнятість місцевого населення. Серед іншого – фахові розвідки, автори яких ставлять за мету виявити окремі аспекти фестивального руху Близнюк М. М. [2], Зубенко Д. В. [11], роль гурткової роботи в цьому процесі. Сюди можна віднести й окремі розвідки, мета авторів яких – виявити систему організації художнього процесу у дитячих колективах (Хрома Г.) [24], або окреслити проблемний ряд розвитку художньої самодіяльності в територіальних громадах, оскільки цей сегмент чи не найкраще розгортається у клубній мережі. Однак регіональний сегмент у цьому напрямі розглянутий явно не достатньо, якщо мова йде про конкретну локацію, віддалену від культурного центру.

Метою даного дослідження є вивчення особливостей системи організації культурно-дозвілєвої діяльності в територіальних громадах регіонального рівня, взявши за основу діяльність конкретної установи культури.

Досягнення мети передбачає вирішення таких науково-дослідницьких завдань:

- розглянути культурно-дозвілєву діяльність у територіальній громаді

як предмет наукового дослідження;

- проаналізувати культурно-дозвілєву діяльність у територіальній громаді як чинник стресостійкості місцевого населення;
- дослідити сучасне культурне життя в територіальних громадах в умовах війни;
- окреслити роль фестивального руху в економічному розвитку регіональних територіальних громад;
- вивчити особливості використання сучасного матеріально-технічного забезпечення закладів культури територіальних громад у практиці організації заходів.

Об’єктом дослідження є культурно-дозвілєва діяльність Заболоттівського будинку культури.

Предметом дослідження є система організації культурно-дозвілєвої діяльності в територіальній громаді через призму сучасних умов.

Для виконання завдань дослідження були обрані такі **методи** – аналіз, синтез, індукція, дедукція, термінологічний аналіз, бібліографічний метод, методи порівняння та узагальнення теоретичного аналізу та метод класифікації, а також міждисциплінарні методи дослідження і системний підхід, за допомогою яких стало можливим виявити ситуацію, а згодом і вплинути на її зміну.

Апробація результатів наукового пошуку:

Окремі аспекти даного дослідження апробовані автором у процесі здобуття вищої професійної освіти на кафедрі івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ у процесі обговорення низки питань на практичних заняттях із професійно-орієнтованих дисциплін на спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» у Рівненському державному університеті, а також під час виконання ним професійних обов’язків на посаді керівника регіональної клубної установи та реалізації безлічі функцій, які лише можуть бути притаманними сучасному керівнику культурно-

дозвілєвого закладу в локації.

Окремі сегменти дослідження знайшли втілення у **матеріалах статті:**

- **Обруснік Р. С.** Коцептуальна модель культурно-дозвілєвої діяльності територіальний громад України у воєнний період. *Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна»*. Вип. 24. Рівне: РДГУ, 2025. С. (прийнято до друку), а також у процесі обговорення професіональних питань на науково-практичних конференціях різних рівнів, де було апробовано основні аспекти наукового пошуку, виявлено окремі проблеми, притаманні нинішній мережі установ культури, зокрема:

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Регіональний Будинок культури у системі культурно-дозвілєвої діяльності: стан і перспективи: *Звітна наукова конф. професорсько-викладацького складу, аспірантів, докторантів та здобувачів вищої освіти РДГУ*. За 2024 рік: Програма. Рівне: РДГУ, 2025. С. 76 [93 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Культурно-дозвілєва діяльність у регіональній локації: освітньо-організаційний сегмент. *Філософія культурно-мистецької освіти*: IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ / Київський національний університет культури і мистецтв, 27-28 квіт. 2025 року: Програма. Київ: КНУКіМ, 2025. С. 16 [24 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Менеджмент у практиці діяльності регіонального клубу: досвід Західного Полісся. *Культурно-мистецькі практики і процеси в дискурсі сучасного наукового діалогу*: Всеукр. наук.-практ. конф., 20-21 берез. 2025 р., м. Київ, КНУКіМ, 2025: Програма. Київ, 2025. С.17 [25 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028

«Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Будинок культури в локації та його функціонування у час війни. *Острозькі культурологічні читання*: м. Острог, 4 квіт. 2025 року: Програма. Острог: НаУ «Острозька академія», 2025. С. 4 [6 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Культурно-мистецькі здобутки регіональних майстрів мистецтв крізь призму популяризаторської практики. *Молоді музикознавці: XXIV міжнар. наук.-практ. конф. у рамках VII міжнар. науково-творчого проекту «Сучасне музикознавство та виконавство: від теоретичного дискурсу до виконавської практики»*, м. Київ: КМAM ім. Р.М.Глієра, 28-30 берез. 2025 року: Програма. Київ : КМAM, 2025. С. 23 [24 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Сучасний фахівець у Будинку культури регіону: особливості його фахової підготовки. *Полілог культур: філологічна та культурологічна освіта в контексті сталого розвитку*: Міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернігів, 24-25 квіт. 2025 року: Програма. Чернігів, 2025. С. 37 [49 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Будинок культури в регіоні: специфіка організації культурно-дозвілєвої діяльності. *Професійна мистецька освіта: науково-методичні аспекти*: V всеукр. наук.-практ. конф., 26-27.02.2025 р. Київ, КЗВО «Академія мистецтв ім. П.Чубинського»: Програма. Київ, 2025. С. 25 [27 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Регіональний культурний досвід як альтернатива глобалізації: XXI міжнар. наук.-практ. конф. «*Національна ідентичність крізь призму сучасних катаклізмів: Історико-культурний контекст*»: Рівне, 20-21

листоп. 2025 року: Програма. Рівне: РДГУ, 2025. С. [с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Менеджмент у практиці діяльності регіонального клубу: власний досвід організації: *Музеї і відродження культурного ландшафту: III Круглий стіл із нагоди Дня музеїв*: Програма / Маріупольський держ. ун-т (Київ). Київ, 2025. С. 17 [34 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Менеджмент у практиці діяльності регіонального клубу і питання культурної спадщини. *Актуальні питання пам'яткоохоронної діяльності в контексті відновлення України*: міжнар. наук.-практ. конф., 25.05.2025 року / Ін-т культурології НАМ України: Програма. Київ, 2025. С. 12 [20 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Соціокультурна діяльність крізь призму духовних практик Будинку культури. *Музей як центр розвитку культури і науки: III міжнар. наук.-інтернет. конф.*, 30 жовт. 2025 р.: Програма / Ніжинський НІЕЗ. Ніжин, 2025. С. [с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Клубна установа малих західноукраїнських міст: роль у популяризації культурної спадщини: *Проблеми методології сучасного мистецтвознавства і культурології*: VII міжнар. наук. конф., Київ, Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України, 19-20 листоп. 2025 року. Програма. Київ, 2025. С. [с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний

гуманітарний університет – Культурно-освітня чи соціокультурна діяльність у регіоні: погляд здобувача вищої освіти на проблему: *Культура і мистецтво в освітньому вимірі: досвід та інновації*: І всеукр. наук.-практ. конф., Калуш, 13.05.2025 року. Програма. Калуш, 2025. С. 8 [12 с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Управлінський сегмент у діяльності сучасного клубу: регіональний досвід: *Феномен культури постглобалізму: культурна демократизація, крaтивні простори та культурні політики*: ХХІ міжнар. наук.-практ. конф., Маріуполь 27 листоп. 2025 року Київ: Маріупольський, держ. ун-т. Програма. Київ, 2025. С. [с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Клубна установа малих західноукраїнських міст у контексті міжкультурної комунікації: *Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку*: VI всеукр. наук.-практ. конф., 20 листоп. 2025 року: Програма. Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2025. С. [с.].

- **Обруснік Роман** – здобувач ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», Рівненський державний гуманітарний університет – Регіональний культурний досвід як альтернатива глобалізації: *Інформаційна культура в сучасному світі*: виклики сьогодення міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 листоп., Київ: Програма. Київ: Маріуполь. держ. ун-т, 2025. С. [с.].

Наукова новизна роботи полягає в узагальненні досвіду діяльності регіонального (Заболоттівського) клубу Вараської територіальної громади, спрямованого на виявлення потенціалу закладу за допомогою новітніх (інноваційних) форм культурної діяльності, зокрема в умовах війни, а також розкритті потенціалу конкретного клубу в сучасних умовах. Серед іншого – розгляд ефективних для даної установи форм культурної діяльності, критичне

осмислення яких допоможе використовувати їх і в практиці роботи інших закладів культури.

Охарактеризовані особливості використання сучасних засобів матеріально-технічної бази закладу культури у практиці організації заходів, запропоновано специфіку ознак, подій територіальної громади у культурно-дозвіллевій діяльності в сучасних умовах.

Дослідження має **певне практичне значення**. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути застосовані при написанні курсових та кваліфікаційних робіт, наукових публікацій, а також у процесі викладання окремих аспектів культурно-дозвіллевої діяльності у вищих навчальних закладах. Корисними ці матеріали будуть й для мережі культурно-дозвіллевих закладів та у системі підвищення кваліфікації працівників культури.

Наведені приклади організації різних форм культурно-дозвіллевої діяльності в територіальній громаді в сучасний період можуть використовуватися для вдосконалення соціокультурної діяльності регіону. В даному контексті культурно-дозвіллева діяльність являє собою інноваційний напрям в умовах високої концентрації інформаційних різнобічних потоків та технологічного навантаження на людську свідомість, в тому числі і з застосуванням штучного інтелекту.

Структура дослідження. Дана дослідницька робота має таку структуру: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел і літератури, а також додатки. Перший розділ у своїй структурі розділений на два підрозділи. Другий розділ розподілений на три підрозділи.

У **Вступі** зазначено актуальність теми, визначено мету та завдання наукового пошуку, предмет та об'єкт дослідження, його методологію, апробаційну складову та загальну структуру.

В **Основній частині** основна увага спрямовується на з'ясування сутності культурно-дозвіллевої діяльності, форм її виявлення в сучасних умовах, загальної характеристики культурної інфраструктури Вараської

територіальної громади та аналізу провідних форм, що використовуються у культурно-дозвілєвій практиці.

Значний акцент у роботі поставлений на аналізі сучасної територіальної культурної практики і політики, виявлення її специфіки та організації, проблемних питань тощо.

Проаналізовано форми культурно-дозвілєвої діяльності у форматі фестивального руху у територіальній громаді в сучасних умовах. А також вивчено особливості використання засобів сучасної матеріально-технічної бази у практиці організації заходів Будинку культури.

У Висновках підведено загальні підсумки стосовно проведеного дослідження та акцентовано увагу на подальших перспективах вивчення цього питання.

Загальний обсяг роботи 79 сторінок, із них основного друкованого тексту 72 сторінки.

Додатки мають на меті проілюструвати здобутки і проблеми в організації цієї діяльності.

Список використаної літератури містить 86 назв та джерел. Додатки розміщено на сторінках _____.

РОЗДІЛ І. КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

1.1. Сутність культурно-дозвілєвої діяльності і форми її виявлення в сучасних умовах

Кожне явище соціального спрямування вимагає наукового підходу до його вивчення. Не складає винятку й культурно-дозвілєва діяльність, актуалізація якої у сучасних умовах лише поглиблюється, зважаючи на виконання нею ролі адаптаційного чинника.

На діяльність у сфері культури часто впливають переконання та рівень освіти її учасників. Індивідуальні переконання спочатку набуваються через культурну передачу, а потім повільно оновлюються через досвід, від одного покоління до іншого. Вони використовують модель покоління, що перекривається у тій мірі, в якій діти, молодь переймають свій попередній досвід від батьків, а потім, отримавши реальний досвід, передають свої оновлені переконання власним дітям. Не акцентуючи увагу на всіх складових педагогічного впливу, оскільки це виходить за межі предмету організації наукового пошуку, наголошу лише на наступному.

Культурні установки – це ідеї та думки, спільні для кількох осіб, які регулюють взаємодію – між цими людьми та між іншими – і відрізняються від знань тим, що вони не виявлені емпірично чи аналітично доведені. Загалом культурні переконання стають ідентичними, загальноприйнятими та такими, що можуть передаватися.

У сучасному світі важливою складовою фізичного, морально-психологічного, інтелектуального й художньо-естетичного буття людини є, як відомо, участь у культурній діяльності. Надзвичайно важливим у цьому контексті є якісно організовані проекти у сфері дозвілля, рівень організації яких повністю залежить від фахової компетенції організатора, його розлогих зв'язків із органами місцевої влади та активом установи.

Предметом дослідження різних розвідок про культурну діяльність є визначення поняття, особливостей становлення й сучасного розвитку, а також перспектив культурної діяльності у світі загалом та в окремих країнах зокрема.

У цьому плані цілком доречним також є аналіз основних понять, на підставі яких базуватиметься дане дослідження.

Отже, поняття «культура» широко вивчається багатьма суспільними науками і викликає інтерес у різних дослідників. Існують різні тлумачення цього поняття (понад 700), в якому кожен дослідник, виходячи з власної професійної платформи, вкладає в нього відносно широкий зміст. Тому, не зупиняючись на розгляді інтерпретації даного терміну, доцільно лише узагальнити значення слова «культура», не сатвлячи за мету дати конкретне посилання на джерело, оскільки цей термін вживається у загально прийнятому значенні. Відтак, найбільш поширеними визначеннями його є:

- сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії;
- історично набутий набір правил (компетенцій) усередині соціуму для його збереження та гармонізації;
- сукупність досягнень людства в усіх сферах, тобто специфічний культурний інтелект;
- інтегральний образ, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду;
- культуру можна розглядати і під кутом опанування певними галузями людської практики: політична, економічна, естетична тощо культура.

Загалом існує чимало праць науковців із визначення поняття «культура», «дозвілля», «культурно-дозвіллева діяльність» тощо. Пошук цієї інтерпретація не припиняється й досі, оскільки щоденне життя вносить безліч коректив, обумовлених сприйняттям інформації, її інтерпретацією тощо.

Серед фахових праць з означеної теми можна виокремити наукові розвідки, автори яких також долучалися до розробки цієї проблематики, акцентувавши увагу на регіональному сегменті, оскільки саме в них концентрується майже унікальний культурний досві, на підставі якого й регіони вирізняються один від іншого. Таких праць також небагато, позаяк кожен із регіональних авторів акцентує, як правило, увагу на найбільш характерних ознаках цієї діяльності, а не термінологічних дискусіях стосовно цього терміну.

Дослідження названих авторів (О.Гончарова, І.Петрова, С. та В.Виткалови) мають важливе значення для вдосконалювання теорії та методики культурно-дозвілєвої діяльності. Але досі ряд питань і проблем із цієї тематики залишаються на стадії вивчення. Причин цьому також чимало: регіональна проблематика не є надто актуальною у науковому дискурсі, через брак кваліфікованих кадрів, здатних цю проблему популяризувати, знаходячи все нові шляхи виходу з кризи.

Українські дослідники нині звертаються до раніше малодосліджених елементів культурно-дозвілєвих практик. Зокрема, досить продуктивним, як вважають вони, є запровадження у театральних виставах, поширених у мережі аматорських художніх колективів, елементів вітчизняної історії, етнографії, міфології, розуміння якої помітно розширить світогляд особи, вплине на її політичні почуття та переконання тощо. Утім, ця проблема актуальна і в середовищі зарубіжних науковців, позаяк проблеми функціонування сучасного соціуму там майже тотожні.

Основні проблеми культурно-дозвілєвої роботи у зарубіжних країнах досліджуються іноземними вченими Дж. А. Бенксом, Г. Конаном, М. Валшом, Л. Джекобсоном, К. Кеннеді, Г. Маном, Л. Оксеном. Точки зору названих учених на культурно-дозвілєву діяльність із молоддю не завжди співпадають. Їх ідеї по різному реалізуються у практичній роботі в країнах світу. Причини цього – помітні відмінності у ментальному сегменті, а також

рівнях наявної освіти, матеріальній базі культури та святково-обрядовому комплексі регіону чи країни загалом.

В українській науці проводились дослідження окремих аспектів культурно-дозвілєвої діяльності такими науковцями як І. О. Радіонова, О. І. Літвінов, Л. О. Ярова, Ю. М. Ключко, О. В. Лаврентьєва, Н. М. Сас, Т. М. Дем'янчук, Р. А. Беланова, Н. М. Чорна, М. Ю. Красовицький, С.В. та В.Г. Виткалови. Сюди можна додати й праці О. В. Сасихова, І.В. Петрової чи Н.М.Цимбалюк та низки інших, зокрема й практичних працівників установ культури, які також долучалися до розробки цієї проблематики, акцентувавши увагу на регіональному сегменті. Їх зміст достатньо строкатий, оскільки кожен із названих предметно досліджував той чи інший сегмент, маж різний рівень фахової підготовки та наявних компетенцій, утім цілісної картини стосовно розвитку культурно-дозвілєвої діяльності в Україні немає.

Ефективним засобом організації активної культурно-дозвілєвої діяльності є соціальне проектування. Не даремно у багатьох територіальних громадах України відділи культури і туризму отримують нові назви і переформатовуються у відділи культурних проєктів, підтверджуючи актуальність цієї проблематики.

Основи соціального проектування в галузі культури розроблені багатьма науковцями, виходячи з досліджень яких, проектування культурно-дозвілєвої діяльності – це специфічна технологія, що являє собою конструктивну, творчу, рекреаційну діяльність, суть якої полягає в розробці цілей і завдань, що характеризують бажаний стан об'єкта (або сфери проєктної діяльності), розробки шляхів і засобів досягнення поставлених цілей.

Розвитком наукових досліджень у галузі культурно-дозвілєвої діяльності займаються також чимало науковців, намагаючись мати інформацію «з перших рук». У нинішній ситуації практично кожен заклад культури займається проектуванням, прагне покращити якість життя

суспільства та втілити свою проектну ідею в життя, щоб отримати фінансування з державного бюджету, або від інших джерел.

На сучасному етапі розвитку культурно-дозвілєвої діяльності багато дослідників виділяють час для дозвілля як продуктивний засіб організації споживання культурного продукту, що сприяє самореалізації особистості.

Сфера дозвілля будь-якої демократичної країни це – креативна діяльність, спрямована на організацію активного, корисного, духовно насиченого відпочинку та розваг для громадян. Ця галузь розвивається активно і творчо в багатьох країнах світу і орієнтується як на населення, що має значну кількість вільного часу та достатній рівень доходів, так і на людей з помірним достатком, утім, активними в пошуку нових вражень.

Сфера дозвілля це – сфера «розкоші для душі і тіла людини». Вона поєднує найрізноманітніші види розваг. Людина на дозвіллі не обмежена зовнішніми чинниками і залежить лише від своїх внутрішніх бажань та уподобань. Тому діяльність на дозвіллі неможлива без внутрішньої установки людини, що сприяє або ж, навпаки, стримує розвиток, усвідомлення та реалізацію особистісних потреб. Вибір певного виду дозвілєвої діяльності зумовлюється його індивідуальною та соціальною цінністю в очах особистості, а змістовне наповнення дозвілєвих занять відображає мету та завдання людини, які вона ставить перед собою: опанування новими знаннями та навичками, формування у своєму характері етичних норм поведінки, засвоєння нових, прийнятних для себе, культурних цінностей, удосконалення чи опанування новими сферами суспільної діяльності.

Змістовне наповнення дозвілля виконує цілий ряд корисних суспільству функцій та соціальних складових: самоосвіту, любительські заняття, оздоровчу діяльність, споживання культурних цінностей, спілкування, пасивний чи активний відпочинок, творчі зайняття, задоволення культурних, творчих потреб особистості. І лише брак освіченого кадрового корпусу в регіональній галузі не дає можливості їй стати у провіді цього руху. Хоча в

регіонах, і Західно-поліському зокрема є безліч прикладів ефективної організації культурно-дозвілєвої діяльності, навіть зважаючи на складне економічне чи суспільно-політичне становище.

Культурно-дозвілєва діяльність одна з найважливіших потреб людини у відновленні її фізичних і духовних сил і життєвої енергії. Задоволення якістю організації свого дозвілля, доступністю тих або інших розваг і форм відпочинку є для людини не тільки індикатором її соціального положення (статусу), але й показником розвитку економіки країни загалом і соціально-культурної сфери суспільства зокрема. Крім того, нарівні з освітою, різні форми організації дозвілля здатні вплинути серйозним чином на світогляд, особливо світогляд дітей та молоді. Однак у різний історичний період різні форми цього дозвілля виходили на авансцену, або зникали з її обрисів, обумовлюючись сформованістю потреб, ідеологічними аспектами, формами популяризації того чи іншого виду в соціумі тощо.

Різке падіння доходів населення в 90-х роках XX століття привело, практично, до маргіналізації індустрії дозвілля. Від браку коштів з'явилася і активно розповсюдилася по всій країні тенденція до закриття, приватизації чи ліквідації кінотеатрів, будинків культури, бібліотек і т. і. Культурну індустрію заповнили відеоклуби з низькосортними фільмами, що демонструвалися у напівпідвальних приміщеннях. А для частини населення, з всіх форм проведення вільного часу, залишилася тільки можливість перегляди телепрограм і серіалів. Однак ситуація помітно змінилася в час реалізації реформи місцевого самоврядування. І там, де ще залишаються помітні проблеми, - причина їх лише у невмінні все це якісно організувати через брак освіти, фахових компетенцій, організаційної підтримки органів місцевої влади, або аморфністю самого керівника установи.

Традиційно, до форм культурно-дозвілєвої діяльності відносять відвідування кінотеатрів, концертів, музеїв, хобі-клубів, парків, зоопарків, атракціонів, аквапарків і тому подібне, тобто пасивний її сегмент. Однак

чималий сегмент в ній посідає й власна активна практична діяльність відвідувачів, їх здатність стимулювати і керівників установ культури до пошуку нових можливих форм заповнення вільного часу.

Культурно-дозвілєва діяльність тісно взаємодіє зі сферою туризму. Туристична сфера у сучасному світі є однією з провідних, розвинутих галузей економіки, а в окремих країнах динамічно посідає місце провідної галузі. Ще однією перевагою туристичної галузі є те, що при найвищому рівні автоматизації та механізації вона створює велику кількість робочих місць навіть при незначних капітальних вкладеннях.

У сучасному світі культурно-дозвілєва діяльність у взаємодії з туристичною сферою є невід'ємною складовою життя суспільства та економіки держави. І прикладів успішної взаємодії культурно-дозвілєвої діяльності з іншими формами проведення вільного часу в країні безліч.

Вчені зазначають необхідність створення умов для успішної організації культурної діяльності в процесі спілкування, творчої взаємодії, колективної творчої діяльності, спільної проектної діяльності.

В основі культурно-дозвілєвої діяльності, зазвичай, знаходиться видовище. Значення видовища взагалі, як багатогранного суспільного явища, що відображає життя людини і суспільства, складно переоцінити. Видовище – це цінність, що сприяє формуванню особистості, духовному розвитку людини і людства в цілому; значною мірою синтезує все цінне, накопичене у світовій культурі, акумулює енергію колективу, організує соціальний досвід особистості, формує її творчі уявлення. Та й створення святкової ситуації також помітно змінює людину.

Саме видовище дозволяє об'єднати маси людей на основі єдиної культурної традиції, долучити до вічних цінностей розрізнених індивідів. Але зростання утилітаризму й прагматизму в суспільстві, перетворення інтересів із цінностей добра, істини, краси, віри на цінності відпочинку та розваги ставлять питання про можливості створення змістовного, серйозного,

символічного видовища, в яке вживається кожна людина. Така культурна ситуація потребує нового теоретичного вивчення масового видовища, яке покликане стати духовним катарсисом особистості й суспільства. І в цьому плані фестиваль найбільше відповідає цьому напрямку. Тому заклад культури, активно включений у фестивальний рух, або сам є його організатором, майже завжди має преференції.

Тож для філософії культури аналіз масових видовищ становить особливий інтерес, оскільки дозволяє узагальнити різноманітну практику театралізованих вистав, свят, зрозуміти символічну гру як універсальну закономірність масової культури, діалектику мінливих смислів і стійких традицій в історичній перспективі, виявити специфіку візуальної складової духовного життя.

І в цьому плані театралізована вистава, як масове видовище, виражається в різноманітних культурних формах: свято, обряд, карнавал, публічний ритуал, балаган, спортивні й інші вистави. Для кожної з форм характерна своя специфіка, хоча сутнісною якістю в них залишається ігрова дія. Оскільки передумовами театралізованої вистави є народна і масова культура, вона має фольклорну й, водночас стереотипну, іміджеву складові. Естетичні ознаки театралізованого видовища – синтетичність художнього та документального матеріалу, обігравання культових ідей, ефект співпереживання і співучасті глядача в будь-якому дійстві.

Таким чином, культурно-дозвілєва діяльність являє собою діяльність у сфері вільного часу; найменш регламентована форма якої дозволяє особистості здобути безліч потрібних їй навичок для власної організації відпочинку, освітнього сегменту чи будь-якої іншої форми, що розширює творчий потенціал людини. А відтак і її значення має постійно зростати у системі духовних практик, позаяк саме тут людина обирає ті форми культурної взаємодії, що найбільше відповідають її уявленням про власну творчість, відпочинок чи будь-яку іншу форму самоствердження.

1.2. Загальна характеристика культурно-дозвілєвої інфраструктури Вараської територіальної громади

Розвиток і зміцнення соціальної сфери на регіональному та місцевому рівні загальнодержавної системи ґрунтується на засадах розширення суверенних прав, самоуправління і самофінансування. Створення міцної економічної бази самоуправління території за принципами ринкових відносин, самозабезпечення і самофінансування сприяє оптимальному соціально-культурному розвитку кожного регіону, міста, поглибленню трансформаційних процесів у країні загалом. Досягнення цієї мети можливе лише за умови управління соціально-культурною сферою територіальних громад на наукових засадах з урахуванням специфіки та потреб кожного населеного пункту. Важливого значення набуває й соціальна активність кожного члена громади, а надто – керівників громад, від створення команд якими залежить чимало в активності цього населення.

Перехід від командно-адміністративних методів до економічних, надання суб'єктам господарювання самостійності у їх діяльності, запровадження різноманітних форм власності вимагають наукового обґрунтування управлінської структури територіальних громад. Суттєві зміни відбуваються у підходах та методах господарювання. Формуються нові організаційно-господарські структури. Однією з важливих проблем фінансування територіальних громад стає пошук оптимального співвідношення між національним і місцевим управлінням, місцевим плануванням і ринковими відносинами.

Моделі соціально-культурного розвитку у кожній територіальній громаді суттєво відрізняються, а від них, як похідні, залежать і способи управління. У соціальному спектрі життя територіальних громад управління і розвиток його соціально-культурною сферою вимагає особливої уваги держави. І в цьому плані лише компетенція керівників усіх рівнів і є важливою складовою майбутнього успіху.

Відповідно до статті 102 Конституції України, Президент України є главою держави, гарантом прав і свобод людини і громадянина. Фактично він виконує роль голови виконавчої влади і саме в Адміністрації Президента формуються засади і визначаються напрями розвитку державної соціально-культурної політики. Для цього в Адміністрації Президента України існують головні управління та управління, які безпосередньо або опосередковано займаються питаннями соціально-культурної політики.

Наступна ланка – це Парламент нашої держави, який визначає засади внутрішньої та зовнішньої політики, затверджує Державний бюджет України та загальнодержавні програми, в тому числі і соціально-культурного розвитку. З двадцяти чотирьох комітетів Верховної Ради України чотири із них за своїми функціями є суто профільними з питань соціально-культурної політики. До таких комітетів належать:

- комітет із питань молодіжної політики, фізичної культури, спорту і туризму, в компетенцію якого входять безліч питань духовного та й фізичного становлення людини;

- комітет із питань культури і духовності, предметом зацікавлення членів якого є забезпечення духовного розвитку особистості, тобто доступу до наявних культурних благ;

- комітет із питань науки та освіти, змістом діяльності якого є організації освітнього простору, в якому й здійснюється підготовка фахівців конкретного освітнього напрямку;

- комітет із питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин, змістом якого є дотримання прав і свобод у суспільстві, виходячи з декларованих державою наративів у цьому напрямі [43, с. 172-173].

Конституцією України визначено та закріплено дві системи влади на місцях. Це:

- місцеві державні адміністрації;

- місцеве самоврядування, змістом організаційної діяльності якого є забезпечення усіх складових функціонування територіальної громади.

Окрім Конституції України, порядок організації і функціонування місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування регламентується Законом України № 586-XIV “Про місцеві державні адміністрації”, який був прийнятий 9 квітня 1999 року та Законом України № 280/97 ВР “Про місцеве самоврядування в Україні”, прийнятим 21 травня 1997 року.

Повноваження у соціально-культурній сфері територіальних громад закріплені у статті 27, 32, 34 та інших статтях Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Для вирішення питань культурно-дозвілєвої сфери територіальних громад, що входять до компетенції органів місцевого самоврядування з метою прийняття виважених рішень створюються постійні депутатські комісії.

Голова територіальної громади здійснює загальне керівництво, організовує роботу ради та її виконавчого комітету на виконання Конституції України та законів України. Заступники голови за своїми функціями є кураторами відповідних галузей життя громад.

До кандидата на посаду Голови територіальної громади, його заступників, керівників управлінь та відділів законом передбачені певні вимоги, а саме:

- бути громадянином України;
- не бути народним депутатом України чи мати інший представницький мандат;
- не суміщати свою службову діяльність з іншою, в тому числі і на громадських засадах, крім викладацької, наукової і творчої в позаробочий час;
- не входити до складу керівного органу чи наглядової ради

- підприємства чи організації, що має на меті одержання прибутку;
- не мати судимості.

Структура виконавчого комітету територіальних громад складається з галузевих управлінь та відділів. Їх перелік затверджується у відповідності до Примірного переліку управлінь, відділів та типового положення, затвердженого Кабінетом Міністрів України. Керівники управлінь, відділів та інші структурних підрозділів органів місцевого самоврядування призначаються на посаду та звільняються з посади головою за погодженням з органами виконавчої влади вищого рівня в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

До об'єктів управління місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування входять заклади освіти, культури, охорони здоров'я, радіо, телебачення, друковані засоби масової інформації, інвестиційні фонди, засновниками яких є дані адміністрації, а також об'єкти, які забезпечують діяльність державних підприємств, установ, організацій та перебувають на місцевому бюджеті.

До об'єктів культурно-дозвілєвої сфери відносяться усі заклади, які надають культурно-дозвілєві послуги жителям територіальних громад та забезпечують високоякісний рівень їх життя. Це характерне кожній територіальній громаді, а відтак – дає можливість уніфікувати управлінські вимоги, здійснювати підбір фахівців за конкретним алгоритмом.

Один із заступників голови виступає куратором з управління культурно-дозвілєвою сферою громад.

Специфіка управління культурною сферою територіальних громад визначається низкою факторів. А саме:

- чисельністю мешканців (мала територіальна громада, велика територіальна громада, проблеми урбанізації, корінне населення і переселенці);

- регіональними особливостями (аграрний, промисловий, курортний, науково-дослідницький регіони тощо);
- демографічними особливостями (віковий і національний склад населення, соціальний статус тощо);
- рівнем розгалуження інфраструктури;
- рівнем економіки;
- рівнем культури;
- рівнем соціально- психологічного навантаження.

Таким чином, територіальна громада – це маленька держава і у ній спостерігається весь спектр культурних послуг, чи алгоритмів дії, зміст яких організується на основних наративах Міністерства культури та інформаційної політики держави. Однак нинішній час вимагає активізації саме місцевого (локального) чинника, оскільки держава свої функції у переважній мірі виконує чи вже виконала, створивши мережу установ культури, забезпечивши заробітною платою їх співробітників тощо.

У сучасних умовах життя, коли особистість зазнає емоційних, психологічних, соціальних проблем, якісно впроваджена та реалізована культурно-дозвілєва сфера територіальних громад сприяє духовному оновленню особистості. Виходячи з цього грамотне управління культурно-дозвілєвою сферою територіальних громад має фундаментальне значення для населеного пункту, а отже, і держави в цілому. Інакше кажучи, все це реалізується на всіх рівнях та усіх регіонах, зважаючи на незначну локальну специфіку кожного. Розглянемо це на конкретному прикладі.

Безпосередньо вирішення питань культурно-дозвілєвої сфери Вараської територіальної громади є делегованими повноваженнями департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради.

Департамент культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради (надалі – Департамент) є виконавчим органом

Вараської міської ради, який утворений відповідно до рішення Вараської міської ради від 14.04.2021 № 310 «Про створення юридичної особи — Департамент культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради».

Департамент є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України та установах банків державного сектору, штампи і бланки, право набувати майнових і немайнових прав та обов'язків, право виступати позивачем і відповідачем, третьою особою, яка заявляє / не заявляє самостійні вимоги на предмет спору на стороні позивача / відповідача у судах від свого імені, печатку з зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням. Структура та витрати на утримання Департаменту затверджується рішенням Вараської міської ради.

Працівники Департаменту (головні спеціалісти департаменту, начальники та головні спеціалісти відділу культурних проєктів, відділу молодіжних ініціатив, відділу масового спорту) є посадовими особами місцевого самоврядування, їх основні права, обов'язки, відповідальність, умови оплати праці і соціально-побутового забезпечення визначаються Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та іншими законодавчими актами.

При Департаменті діє централізована бухгалтерія. Положення, штатний розпис та посадові інструкції працівників централізованої бухгалтерії затверджуються директором Департаменту в установленому порядку.

Основними завданнями департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради є:

1. Реалізація державної політики у сфері культури, туризму, відпочинку та дозвілля молоді, з питань фізичної культури та спорту, створення сприятливих умов для фізичного, інтелектуального та духовного розвитку усіх вікових категорій мешканців, забезпечення їх рівних прав та

можливостей, охорони культурної спадщини, а також вишукування, збереження та популяризація історичної матеріальної та нематеріальної культурної спадщини Вараської міської територіальної громади (далі – територіальна громада).

2. Забезпечення в межах визначених законодавством прав членів територіальної громади в сфері культури та туризму, фізичної культури та

спорту, шляхом виконання державних, обласних та місцевих програм, збереження та популяризації національного і культурного надбання, створення конкурентно спроможного мистецького середовища задля розвитку культурного та туристичного простору територіальної громади та надання якісних послуг через мережу закладів та комунальних підприємств різних форм власності, ефективного використання з цією метою природних, трудових і фінансових ресурсів.

3. Забезпечення вільного розвитку культурно-мистецьких процесів та проєктів, напрямків діяльності в сфері фізичної культури, всебічна підтримка та розвиток різних видів спорту.

4. Доступності всіх видів культурних, спортивних, туристичних послуг і культурної діяльності для кожного мешканця територіальної громади.

5. Сприяння відродженню та розвитку традицій і культури, етнічної, культурної і мовної самобутності територіальної громади.

6. Захист прав професійних творчих працівників та їх спілок, соціальний захист працівників підприємств, установ та організацій у сфері культури, молоді, туризму, спорту, а також споживачів культурного і туристичного продукту, встановленню контролю за його якістю.

7. Загальнонаціональна культурна консолідація суспільства, формування цілісного культурно-інформаційного простору, захист та просування високоякісного і різноманітного культурного продукту.

8. Участь у розробленні та виконанні державних і регіональних програм розвитку культури, молоді, туризму та спорту та охороні культурної спадщини.

9. Реалізація соціально-економічних та організаційних заходів, спрямованих на створення необхідних умов для соціального становлення молоді; морально-духовного та національно-патріотичного виховання, розвитку молодіжної ініціативи, організація роботи з профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі. Сприяння роботі дитячих, молодіжних спілок, федерацій, асоціацій, інших громадських організацій. Створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, впровадження системи відбору та підтримки обдарованих дітей та молоді.

10. Розроблення та реалізація разом із місцевими органами виконавчої влади, громадянами та об'єднаннями громадян заходів, спрямованих на подальший розвиток фізичної культури та спорту. Сприяння фізичного виховання і фізкультурно-оздоровчої діяльності у навчально-виховній, виробничій і соціально-побутовій сферах на принципах пріоритету оздоровчої спрямованості, використання сучасних засобів і форм розвитку фізичної культури населення. Організація та проведення спортивно-масових заходів серед усіх верств населення, сприяння розвитку олімпійського та параолімпійського руху, залучення громадян до раціонального використання вільного часу засобами фізичної культури та спорту, організація оздоровлення населення.

Департамент, відповідно до покладених на нього завдань, створює умови для:

- розвитку усіх видів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, а також для організації культурного дозвілля населення, здобуття освіти у сфері культури і мистецтва, підтримки, молоді, спорту та туризму;

- соціальної та ринкової інфраструктури у сфері культури, молоді, спорту та туризму і охорони культурної спадщини, підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення такої інфраструктури;

- внутрішнього та іноземного туризму, туристичної і курортно-рекреаційної індустрії, провадження екскурсійної діяльності, а також для залучення інвестицій у будівництво нових та реконструкцію діючих об'єктів туристичної інфраструктури.

Департамент відповідно до покладених на нього завдань сприяє:

- формуванню репертуару творчих колективів, кінотеатрів, кіно- і відеоустановок, концертних організацій і мистецьких колективів, створенню і комплектуванню фондів музеїв, картинних галерей, бібліотек, організації виставок, розповсюдженню кращих зразків поліського мистецтва, відродженню та розвитку народних художніх промислів, збереженню культурної спадщини територіальної громади;

- удосконаленню туристичної інфраструктури, розвитку ринкових відносин у сфері туризму та конкуренції на ринку туристичних послуг, створенню рівних умов для суб'єктів, що провадять або забезпечують провадження туристичної діяльності;

- захисту прав споживачів культурного і туристичного продукту;

- централізованому комплектуванню і використанню бібліотечних фондів;

- збереженню та відтворенню традиційного характеру середовища та історичних ареалів населених місць, відродженню осередків традиційної народної творчості, народних художніх промислів і ремесел;

- проведенню роботи з фіксації зразків національної нематеріальної культурної спадщини територіальної громади;

- діяльності творчих спілок, культурних товариств, громадських організацій, що функціонують у сфері культури, молоді, спорту та туризму і охорони культурної спадщини.

Департамент, відповідно до покладених на нього завдань, проводить аналіз щодо потреби у працівниках у сфері культури, молоді, спорту та туризму; подає Вараській міській раді, виконавчому комітету Вараської міської ради, міському голові, заступнику міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради відповідно до розподілу функціональних обов'язків пропозиції щодо:

- формування напрямів (політики) у сфері культури, молоді, спорту та туризму зокрема вдосконалення нормативно-правового регулювання у зазначеній сфері;

- визнання осередків народних художніх ремесел (промислів), що потребують особливої охорони, заповідними територіями народних художніх промислів;

- відзначення працівників підприємств, установ та організацій у сфері культури, молоді, спорту та туризму державними нагородами і відомчими відзнаками, іншими формами заохочення в тому числі і фінансовими;

- проведення робіт з консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування об'єктів культурної спадщини, а також виступає ініціатором занесення об'єктів культурної спадщини територіальної громади до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього.

Департамент бере участь: у підготовці та виконанні програм соціально-економічного розвитку, державних цільових, регіональних та місцевих програм; реалізації міжнародних, регіональних проєктів у сфері культури, молоді, спорту та туризму; організації та проведенні вітчизняних і міжнародних фестивалів, конкурсів, виставок, виставок-ярмарків, методичних і науково-практичних семінарів, конференцій, телефестивалів, телемарафонів тощо; розробленні пропозицій щодо будівництва об'єктів туристичної інфраструктури, залучення інвестицій для розвитку культури, молоді, спорту та туризму.

Департамент здійснює координацію діяльності підприємств, установ та організацій у сфері культури, молоді, спорту та туризму, суб'єктів кінематографії, масової культури і концертної діяльності, незалежно від форми власності що перебувають у сфері управління Вараської міської ради, виконавчого комітету Вараської міської ради, міського голови. Також укладає з цією метою договори про виявлення, дослідження, консервацію, реставрацію, реабілітацію, музеєфікацію, ремонт, пристосування об'єктів культурної спадщини та інші заходи щодо охорони культурної спадщини, а також контролює стан дотримання законодавства з питань демонстрування та розповсюдження фільмів у кіно- і відеомережі, проведення масових заходів та гастрольної діяльності.

Департамент забезпечує:

- захист об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;
- виготовлення, встановлення та утримання охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках культурної спадщини або в межах їх територій;
- дотримання режиму використання пам'яток культурної спадщини місцевого значення, їх територій, зон охорони;
- збирання та оброблення статистичних даних у сфері культури, молоді, спорту та туризму і контроль за їх достовірністю. Також департамент в межах наданих повноважень надає висновки щодо відповідних програм та проєктів містобудівних, архітектури ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт на пам'ятках культурної спадщини місцевого значення та в зонах їх охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць, а також програм та проєктів, виконання яких може позначитися на стані об'єктів культурної спадщини.

Департамент організовує розроблення відповідних програм охорони культурної спадщини, а також проведення змагань, чемпіонатів, фестивалів, конкурсів, оглядів професійного та аматорського мистецтва, художньої творчості, виставок народних художніх промислів та інших заходів з питань, що належать до його повноважень.

Керівництво Департаментом здійснює директор Департаменту на основі принципу єдиначальності. Директор Департаменту знаходиться в безпосередньому підпорядкуванні заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради відповідно до розподілу функціональних обов'язків.

До складу Департаменту входять структурні підрозділи (відділ культурних проєктів; відділ молодіжних ініціатив; відділ масового спорту).

Функції відділу культурних проєктів (ВКП):

1. Забезпечує реалізацію галузевих програм, програм соціально-економічного та культурного розвитку територіальної громади, в межах компетенції.
2. Здійснює розробку та реалізацію культурно-мистецьких проєктів.
3. Розробляє проєкти цільових програм та стратегічних завдань розвитку галузі культури та туризму.
4. Здійснює заходи щодо створення середовища для генерування креативних ідей та їх реалізації, розробки інноваційних культурних продуктів, заохочення новаторських тенденцій та експериментальних проєктів у сфері культури та туризму.
5. Створює умови для розвитку культури, культурної самобутності, всіх видів мистецтва, самодіяльної творчості, художніх промислів та ремесел.
6. Здійснює заходи щодо залучення грантових коштів для розвитку культури в територіальній громаді.

7. Налагоджує творчі контакти між культурними інституціями та митцями.

8. Забезпечує збереження та популяризацію нематеріальної культурної спадщини.

9. Сприяє організації і проведенню культурно-мистецьких та культурологічних заходів.

10. Здійснює інші повноваження, покладені на відділ відповідно до чинного законодавства.

У підпорядкуванні Департаменту знаходиться 13 закладів, а саме:

- Комунальний заклад «Парк культури та відпочинку»;
- Комунальний заклад «Вараський молодіжний центр»;
- Комунальний заклад «Вараська мистецька школа»;
- Центр дозвілля;
- Заболоттівський будинок культури;
- Вараська міська бібліотека для дітей;
- Вараська міська публічна бібліотека;
- Будинок культури с. Більська Воля;
- Будинок культури с. Мульчиці;
- Будинок культури с. Собіщиці;
- Клуб с. Озерці;
- Клуб с. Стара Рафалівка;
- Клуб с. Сопачів.

(Положення про Департамент культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради є в додатку до кваліфікаційної роботи).

Тому наведений вище потенціал району здатен вирішити безліч організаційних, виховних чи будь-яких інших питань, пов'язаних зі становленням людини чи спільноти, оскільки арсенал засобів впливу на соціум є помітним. І в цьому плані знову потрібно нагадати, що лише

місцева територіальна одиниця здатна сама собі забезпечити достатньо комфортне життя, виходячи з власного потенціалу. І брак будь-яких складових для цього, знову ж таки залежить від цієї громади, адже саме вона здатна перерозподілити кошти, людський потенціал, наявні культурні ресурси для задоволення власних потреб. Саме вона здатна стимулювати систему підвищення кваліфікації для практичних працівників.

Так само, як і креативні індустрії передбачають значною мірою самозайнятість місцевого населення. Позаяк культурний, економічний чи будь-який інший ефект від цього залежатиме лише від них самих. Тож активізація соціальної активності місцевого населення стає важливим підґрунтям для результативності цієї роботи.

Важливе місце в цьому процесі повинна займати діяльність методичних структур, зокрема й КЗ «Обласний центр народної творчості» чи аналогічні організаційні утворення на місцях, фахівці яких й мають надати різнобічну допомогу керівникам конкретної клубної установи. Однак і це також залежить повною мірою від керівника, його ініціативності, бажання щось робити взагалі.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ РІЗНИХ ФОРМ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАБОЛОТТІВСЬКОГО БУДИНКУ КУЛЬТУРИ.

2.1. Культурно-дозвіллове життя Заболоттівської громади крізь призму сучасності

Починаючи розгляд культурно-дозвіллевого потенціалу названої вище територіальної громади, потрібно звернутися до відповідної історичної довідки, на підставі якої можна скласти загальне враження про її «тактико-технічні» характеристики і вже на підставі цього передбачити конкретний результат.

Село Заболоття розкинулось неподалік правого берега річки Стир. Перша письмова згадка датується 1583 роком. В цьому (2025 році) році йому виповнилось 442 роки. Назва села походить від місця розташування, адже село знаходиться за болотом (коли їхати з колишнього адміністративного центру м. Луцька).

У період першої російської революції 1905 року повз села проходило будівництво залізниці Сарни-Ковель, що мала стати основною формою комунікації.

До 1972 року особливих змін на цій території не відбувалось. Будівництво Рівненської атомної електростанції відіграло величезну роль у подальшій долі села. Вараш та Полонне (сусідні села), які були в санітарно-захисній зоні станції потрапили під виселення. Опинилася в трикілометровій зоні і частина села Заболоття, яку також переселено у 1979 році в новозбудоване селище для переселенців. Це приміське село з одно та двоповерховими будинками (125 котеджів на 236 квартир) із паровим опаленням, каналізацією, гарячою та холодною водою, господарськими будівлями та присадибними ділянками.

У 1986 році у селі побудували нову школу, фельдшерсько-акушерський пункт. У 1990 - дитячий садочок. З 1993 році розпочали будувати Будинок

культури, який ввели в експлуатації в 1996 році як філію Палацу культури РАЕС.

Сьогодні село Заболоття входить до об'єднаної територіальної громади м. Вараш із сучасною соціальною інфраструктурою, зі своїми особливостями, традиціями та специфікою. Порядок організації роботи старости села, взаємовідносин з територіальною громадою, органами місцевого самоврядування та їхніми посадовими особами здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Регламенту Вараської міської ради, Статуту Вараської міської територіальної громади, Положення Віче старост виконавчого комітету Вараської міської ради (далі – Положення) та інших нормативно-правових актів.

Староста села:

- бере участь у засіданнях сесії Вараської міської ради, виконавчого комітету Вараської міської ради, комісіях, нарадах, тощо;
- здійснює консультування та рекомендації з різних питань;
- тримає на контролі стан дотримання прав і законних інтересів членів громади у сфері соціального захисту, культури, освіти, фізичної культури та спорту, житлово-комунального господарства, реалізації ними права на працю та медичну допомогу;
- здійснює облік, ведення, зберігання господарських книг та архівних матеріалів, їх постійне оновлення та актуалізацію даних жителів села тощо.

Для покращення умов життя та побуту населення громади здійснюються заходи щодо надання якісних адміністративних послуг, соціально-економічного та культурного розвитку, побутового, транспортного обслуговування жителів та у сфері охорони здоров'я.

Станом на 01.01.2025 року населення Заболоттівського старостинського округу становить 1 331 мешканців, із них: дітей до 6 років – 68, від 6 до 18

років – 218, від 18 до 60 років – 758, від 61 років – 247. Найстаршому жителю села 95 років. У 2024 році народилося 5 дітей.

Основними пільговими категоріями серед мешканців громади є: 1, 2 категорія постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; особи, які мають статус Учасника бойових дій; особи з інвалідністю; багатодітні родини; внутрішньо переміщені особи.

Територія Заболоттівського старостинського округу становить 2 214,7 га, або 4% від загальної площі Вараської міської територіальної громади.

На території села функціонують заклади освіти, культури, медицини, об'єкти роздрібної торгівлі та сфери обслуговування населення. Заболоттівський заклад дошкільної освіти налічує 46 вихованців. В закладі функціонує 3 групи. Працює 8 педагогічних працівників та 9 осіб технічного персоналу.

У 2023/2024 навчальному році у Заболоттівській гімназії навчалося 131 учень. Працює 18 педагогічних працівників та 12 осіб технічного персоналу. За підсумками року учні гімназії отримували призові місця в індивідуальній першості конкурсних змагань, у командній першості команд-переможців обласних етапів олімпіад, конкурсів, фестивалів, змагань. У Заболоттівській гімназії проведено благодійний захід «І буде весна...». Показано номери художньої самодіяльності, ярмарок, аукціон, ігри та розваги. Усі зібрані кошти передано на закупівлю «Дрона помсти від Заболоттівської гімназії».

У публічній бібліотеці села працює лише один штатний працівник. Бібліотека відкрита для всіх охочих та знаходиться в приміщенні школи. Основними завданнями роботи бібліотеки є популяризація книги і читання, ознайомлення з літературними новинками, проведення культурологічних, культурно-дозвілєвих заходів, сприяння культурному та національно-патріотичному вихованню молоді, формуванню патріотичних цінностей, переконань та поваги до культурної та історичної спадщини України.

Упродовж року в бібліотеці були представлені книжкові виставки на різні тематики. Взято участь у Всеукраїнському проєкті збору книжок «Вільні

читають українською» та в акції «Російську літературу на макулатуру – гроші на ЗСУ». Проведено й безліч інших заходів, передбачених загально-культурною ситуацією, в організації яких брали участь мешканці села.

Переважна кількість населення села працює на Рівненській атомній електростанції та у закладах, установах, підприємствах м. Вараш.

Будинок культури с. Заболоття є структурним підрозділом департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради, заснований об'єднаною територіальною громадою і належить до комунальної форми власності. Діяльність Будинку культури спрямована на виконання законодавчих актів, доручень та наказів департаменту КТМС ВКВМР та планів роботи закладу, які ґрунтуються на задоволенні культурно-дозвілєвих потреб громади села Заболоття.

У своїй роботі та організації культурно-дозвілєвої діяльності Будинок культури с. Заболоття керується Статутом, Законом України “Про культуру”, Законом України “Про професійних творчих працівників та творчі спілки” та іншими законами і підзаконними актами України у галузі культури. Також до документів чинного законодавства України, якими у своїй роботі керується Будинок культури відносяться Постанови Верховної Ради України, Постанови і Розпорядження Кабінету Міністрів України (Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності та ін.).

При плануванні роботи Міський будинок керується наказами Міністерства культури та інформаційної політики України, наказами Рівненського обласного управління культури і туризму, наказами департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради. Чимало ініціатив він реалізовує й виходячи з місцевих традицій, святково-обрядового календаря та пропозицій місцевих жителів.

Починаючи з 2022 року Україна живе в умовах війни. І тому усі соціокультурні проекти здійснюються на підтримку Збройних Сил України, їх

родин та населення територіальних громад усіх вікових категорій. Основна мета цих заходів — підтримати моральний дух, віру в перемогу та емоційний баланс своїх громадян.

Зокрема, це такі соціокультурні проекти:

- родинне свято “Сяємо! Дивуємо! Досягаємо!”;
- заходи до Дня Героїв України;
- благодійний концерт гурту “Великий луг” 65 окремої механізованої військової бригади.

Фінансування таких соціокультурних проектів здійснюється коштами міського бюджету м. Вараш, Рівненської області, запланованими річним бюджетом Департаменту культури, туризму, молоді та спорту м. Вараш.

При плануванні та розробці культурно-дозвіллевих проектів Будинку культури здійснюється формулювання проблеми, концепції та цілей (мети, завдань) проектів, очікуваних результатах; визначенні цільової аудиторії, бенефіціарів та стейкхолдерів. Формується проектна команда та розподіл обов'язків; пошук партнерів та спонсорів, готується проектна документація. Плануються ресурси (нормативні, фінансові, матеріально-технічні, кадрові, транспортного забезпечення та ін.). Складається бюджет культурно-дозвіллевих проектів. Створюється календарний план реалізації проектів. Розробляється система оцінки ефективності проектів.

Комунікаційна складова описаних вище культурно-дозвіллевих проектів Будинку культури с. Заболоття складається з різних форми соціальної комунікації та взаємодії з громадськістю, владою, благодійниками. Активно застосовуються партнерські технології у комунікації між учасниками проекту, членами проектною команди, середовищем проекту.

До можливих ризиків та управління цими ризиками у процесі реалізації культурно-дозвіллевих проектів відносяться форс-мажорні, погодні умови та повітряні тривоги через ворожі обстріли, бомбардування та масовані атаки шахедрами.

Окрім того, пріоритетними напрямками діяльності Будинку культури села Заболоття є:

- розвиток аматорського мистецтва та народної творчості громади села;
- створення та надання якісних послуг в сфері культури жителям громади;
- збереження та розвиток історико-культурної спадщини села;
- створення та організація діяльності творчих колективів та клубних формувань;
- організація дозвілля різно вікових категорій населення громади села ;
- забезпечення доступу населення до культурних надбань;
- впровадження і пошук нових форм і методів роботи у зв'язку з військовим станом та викликами сьогодення;
- проведення культурно-масових заходів для різних верств населення з дотриманням правил воєнного стану.

Російсько-українська війна внесла свої корективи в життя кожного українця, особливо вплинула на роботу закладів культури і життя громади. Для працівників культури постали нові завдання в пошуку нових методів та форм роботи. Культурно- мистецькі заходи проходять як в офлайн так і в онлайн режимі.

В Заболоттівському будинку культури станом на сьогодні налічується 5 штатних працівників: директор, художній керівник, звукорежисер та 2 прибиральники службових приміщень.

Не зважаючи на скромний штат працівників, у закладі культури вирує творча атмосфера. Тут працюють гуртки художньої самодіяльності та творчі колективи, серед яких є колективи, що мають звання “зразковий” та “народний”, тобто знаходяться на більш високому фаховому й організаційному вимірі.

В закладі культури активно функціонує 6 клубних формувань, серед яких:

- народний аматорський родинний вокальний ансамбль «Рідня», який успішно пройшов переатестацію та підтвердив звання «народний аматорський»;
- дитячий вокальний ансамбль «Веселка»;
- гурток вокального співу (соло, дуети, квартет);
- гурток декламування та виразного читання;
- гурток декоративно-ужиткового мистецтва;
- клуб «З народних джерел»;

Для повної і якісної організації змістовного відпочинку надаються безкоштовно послуги з настільних ігор та гри в теніс.

Упродовж 2024 роуц в Будинку культури було організовано та проведено 59 культурно-масових заходів, з них 11 в онлайн режимі. Загальна кількість відвідувачів складала - 8720. З них дітей - 3130, особи з інвалідністю - 18, пенсіонери - 2022, жінки - 3550 чоловіки). Тобто фактично усе населення локації більш-менш ефективно охоплено усіма формами культурно-дозвілєвої діяльності.

В умовах військового стану, при повітряних тривогах, працівниками Будинку культури в 2024 році були проведені усі заплановані заходи та культурно-дозвілєві проекти.

Із метою успадкування та популяризації народних звичаїв, обрядів, новорічно-різдвяних свят зимового циклу, державних свят та творчістю місцевих авторів у 2024 році були проведені такі заходи:

- народознавча програма для дітей «Іди, кутя, на покуття!» [34];
- літературна вітальня «Зустріч з казкою» - знайомство з молодого казкаркою м. Вараш Марією Солтис-Смірноюю [35];
- тематичне державне свято «Єднайся, рідна Україно!» до Дня Соборності України для школярів та військовослужбовців [36];
- виставка поліської автентичної народної вишивки старожилів с. Заболоття та с. Старий Чорторийськ презентована на зустрічі з Лесею

Воронюк – засновницею заходу – Всесвітнього Дня Вишиванки в ПК ВП РАЕС м. Вараш під час презентації книги «Нетлінні скарби» [37];

- вечір пам'яті Героїв Небесної Сотні «Герої не вмирають...» [38];

- тематичний захід з нагоди 210-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка «Твій голос, Тарасе, звучить для усіх поколінь», за участю творчих колективів БК, місцевої гімназії, капели бандуристів та окремих виконавців м. Вараш [39];

- мистецька акція «Поліський вінок Кобзарю», підготовлений дівчатами клубу «З народних джерел» з нагоди 210 -ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка [40];

- вечір-зустріч уродженця с. Заболоття Івана Верешка з інтелігенцією села та презентація його книги «Випадковість чи доля», а також книжкова виставка авторів м. Вараш [41];

- урочистості та концерт до Дня Національної Гвардії України для військовослужбовців за участю аматорів сцени БК та колективів ПК ВП РАЕС м. Вараш [42];

- майстер-клас «В руках дитини оживає писанка» [43] та Великодне народне ігрове колоритне дійство для дітей «Вийдем зранку на веснянку», на якому учасники водили «Кривий танець» та «Подольночку» і пригощали глядачів великодніми смаколиками [44];

- благодійний ярмарок Пасхальної атрибутики на підтримку ЗСУ [45];

- онлайн програма до Дня Матері «Низький уклін, велична мамо України» [46];

- цикл програм до Всеукраїнського Дня вишиванки (культурно-мистецька акція «Подаруй вишиванку молодому поколінню» завдяки якій БК поповнився новими стародавніми вишиванками [47] та онлайн програма «Як пам'ять роду бережу вишиванку» з відеопоказом родинної вишиванки Марії Мацюк, жительки с. Заболоття [48];

- тематичний захід до Дня Героїв «Україно! Вшануй Героїв усіх поіменно», який проходив біля пам'ятника загиблим односельчанам та алеї загиблим воїнам російсько-української війни з врученням медалей «Почесний громадянин м. Вараш» посмертно родинам загиблих [49];

- благодійний захід «Разом до Перемоги!», присвячений Дню захисту дітей [50];

- онлайн програма до Дня Батька «Тату, ти наш Герой!» [51];

- обрядове дійство в онлайн форматі «Ой зів'ю віночок!» [52];

- виставка весільних рушників майстринь та старожилів с. Заболоття [53];

- онлайн програма до Дня родини «Міцна родина- нездоланна Україна» [54];

- урочисті заходи до Дня Державного Прапора та Незалежності України [55];

- тематична програма «Герої не вмирають», загальнонаціональна хвилина пам'яті та спільний молебень за загиблими односельчанами до Дня вшанування

пам'яті загиблих за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України [56];

- народознавча онлайн програма до міжнародного Дня краси «Дівоча коса- українська краса» [57];

- онлайн програма до Міжнародного Дня Миру [58];

- тематичний вечір-зустріч із безпосередніми учасниками Майдану та Революції Гідності (20 річниця), присвячений Дню Гідності та Свободи для школярів місцевої гімназії та військовослужбовців;

- літературно-музична композиція «Герої не вмирають», хвилина мовчання та тематичного відеоперегляд фільму [59];

- участь у загальноміських заходах м. Вараш до роковин Голодомору, зокрема в загальнонаціональній акції «Запали свічку» та підготовлено тематичний фотоколаж [60].

Культура - це одна з найважливіших складових української національної ідентичності. Культурна спадщина завжди була, є і буде однією з фундаментальних підстав ідентичності нації, тому від її збереження залежить стійкість, моральний дух, самоусвідомлення, а отже, суб'єктність народу. Про це добре відомо і нашим ворогам. Тому, ось уже скільки століть вони намагаються нищити історичну пам'ять українців, знищуючи культурні цінності, історичні пам'ятки, крадуть пісні, привласнюють народні традиції тощо.

Питання про захист культурної спадщини України ґрунтовно досліджено С.Котом у монографії «Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (XX – поч. XXI ст.)» (Кот, 2020) [14].

Збереження та охорона культурно-історичної спадщини завжди була і залишається одним з пріоритетних напрямків зовнішньої і внутрішньої культурної політики України. Історія батьківщини, яка збережена у рухомих та нерухомих культурно-історичних пам'ятках є важливою складовою національного самоусвідомлення народу, свого коріння, своєї етнічності. Тому так важливо, щоб заходам з охорони культурної спадщини була належна увага з боку територіальних громад.

У сьогоднішній війні росії проти України ворог із насолодою знищує наші міста і села, вбиваючи і гвалтуючи мирних мешканців, руйнуючи і грабуючи майно українців, історичні пам'ятки, культурні цінності, національну спадщину. Мета цього геноциду - стерти український народ і його корені. Широко відомий націонал-соціалістичним колам ідеологів Альфред Розенберг говорив про те, що достатньо знищити пам'ятки культури народу, щоб уже в другому поколінні він припинив своє існування як нація.

Текст традиційного, щорічного Радіодиктанту Національної Єдності, який цьогогоріч звучав в ефірі українського суспільного радіо об 11:00 годині 27 жовтня 2025 року під заголовком “Треба жити”, авторкою тексту якого є молода українська письменниця Євгенія Кузнецовоа, завершується таким абзацом: “Росіяни хочуть, щоб ми стали схожими на них: скніли у вічній гризоті. А ми будемо жити цікаво всупереч історії і заради тих, хто після нас говоритиме нашою мовою”.

Англійський письменник, поет філолог, професор, класик світової літератури ХХ століття Джон Рональд Руел Толкін, автор знаменитого твору “Володар перснів”, висловив таку думку: “Ми не вибираємо час, в якому живемо, ми можемо лише вирішувати, як жити в часі, який вибрав нас”.

Працівники галузі культури несуть на собі великий тягар проблем сьогодення і глибоко усвідомлюють свою відповідальність перед громадою за моральний дух, стійкість, емоційну урівноваженість у важкі часи військової агресії проти нашої держави.

Аналізуючи культурно-дозвілєву роботу Будинку культури села Заболоття можна чітко прослідкувати пріоритети у плануванні заходів. Значна увага у культурно-дозвілєвій роботі Будинку культури приділяється патріотичній, народознавчій та освітній тематиці.

Зокрема, за десять місяців 2025 року було організовано та проведено такі культурно-дозвілєві програми:

- “Незалежна єдина- це твоя Україна”, 21. 01.2025 р.;
- “Я візьму той рушник, простелю наче долю”, 01.02.2025 р.;
- “Звучи, рідна мово”, 21.02.2025 р.;
- “Кобзарєва струна не вмирає”, 03.03.2025 р.;
- “В руках дитини оживає писанка”, 15.04.2025 р.;
- “Великодні забави”, 22.04.2025 р.;
- “Весна і мама...вічне джерело”, 11.05.2025 р.;
- “Подаруй вишиванку молодому поколінню”, 12-16.05.2025 р.;

- “Збережемо генетичний код нації — вишиванку”, 15.05.2025 р.;
- “Тату, Ви наша опора, надія і захист”, 15.06.2025 р.;
- “На гостини до Лесі”, 03.08.2025 р..

Захист і збереження культурної спадщини завжди у повістці денній працівників культури громади Вараського регіону. Цьому культурологічному аспекту діяльності в роботі Заболоттівського Будинку культури приділяється значна увага. Саме з метою популяризації національних цінностей було вивчено, відтворено то показано обрядове театралізоване дійство вбирання короваю «Короваю, раю, я тебе вбираю» за участю народного аматорського родинного ансамблю ««Рідня» БК, яке побутувало в селі Заболоття. Піднято великий пласт місцевого фольклорного та етнографічного матеріалу, пісенної творчості, символіки, атрибутики. Обряд відтворено з досліджень директора БК Віри Обруснік, яка є випускницею Рівненського державного гуманітарного університету. З допомогою місцевих жителів знайдено поліський національний одяг кінця XIX початку XX століття серед мешканців села, художнім колективом «Рідня» відтворено автентичні весільні пісні весільного обряду, записані від Надії Холяви, Антоніни Бутеєць, Клавдії Кудрик, Анастасії Скібчик. Розроблено сценарій на місцевому матеріалі. Ці народознавчі дослідження висвітлено в соцмережах [61].

Надзвичайно цікаво організовано і результативно організовуються і проводяться благодійні Заходи до Дня Збройних Сил України та Святого Миколая. Заболоттівська громада охоче об'єднується з метою збору коштів для адресної допомоги військовослужбовцям односельчанам, які боронять українську землю на передовій. Активну участь у таких заходах бере гімназія, заклад дошкільної освіти, Будинок культури, місцева влада та громадськість села. Тільки у грудні 2024 року зібрано коштів в сумі 53.000 грн. І подібні заходи проводяться постійно.

В рамках заходів на допомогу військовим були проведені такі заходи:

- 1) ярмарок з продажу виробів ручної роботи, солодощів, домашньої випічки;
- 2) аукціон картин, ляльок-мотанок, вишиванок, військової використаної зброї;
- 3) урочисті вітання та концерт за участю колективів Будинку культури, гімназії та закладу дошкільної освіти [62, 63].

В рамках українських народознавчих програм зимового циклу у грудні 2024 року на високому професійному рівні був проведений благодійний фестиваль різдвяних дійств «Ой, радуйся земле».

Захід зібрав повну глядацьку залу Будинку культури з жителів та гостей села, адже на сцені виступали колективи сіл Вараської громади району, колективи місцевих установ. Дванадцять гуртів та окремих виконавців демонстрували свої різдвяні вертепи, інсценізації, віншування з колядками. Різдвяною символікою радували глядачів, які щирими оплесками оцінювали виступи.

Колективи учасники отримали подяки та торти від департаменту КТМС ВК ВМР. Родзинкою фестивалю стала благодійна лотерея. В фойє Будинку культури активом місцевого храму був організований ярмарок солодощів, від військових - юшка та солдатська кутя. Разом зібрано коштів на підтримку ЗСУ в сумі 35.200 грн. [64].

Творчий колектив Будинку культури активно залучений до збереження історії села Заболоття. Так до відзначення 441 річниці села та Дня захисників

України були проведені такі культурологічні та благодійні заходи на підтримку ЗСУ:

- 1) вулична та польова кухня;
- 2) благодійний ярмарок;
- 3) виставка робіт майстрів декоративно-ужиткового мистецтва;
- 4) майстер-клас «Коса-дівоcha краса»;
- 5) показовий виступ джури «Стріла» Вараського ліцею № 1;

6) показ військової зброї та навчальні заходи з надання первинної медичної допомоги;

7) аукціон та розіграш лотереї;

8) літія та покладання квітів до алеї слави загиблих односельчан.

Окрасою заходу з відзначення Дня села став концерт за участю колективів Будинку культури та м. Вараш [65, 66].

Українська ідентичність відрізняється і своїми традиційними стравами. Кожний регіон нашої країни має свою оригінальну гастрономічну спадщину.

З метою вивчення, відтворення та пропагування регіональних страв Вараської громади, зокрема і с. Заболоття проводяться програми про поліську кухню, майстер-класи з приготування старовинних страв, випікання млинців за участю місцевої господині Олени Скібчик. Онлайн програма з цієї теми була презентована в обласному центрі народної творчості в м. Рівне [67].

Значна ділянка культурно - дозвілєвої діяльності Заболотівського Будинку культури приділяється організації змістовного дозвілля молоді села. Так впродовж 2024 року, окрім уже вище згаданих заходів, в організації та проведенні яких активно була залучена молодь села, було також проведено:

- вечір-зустріч підлітків та молоді села з молодіжним центром «Гуркіт»;
- перегляд кінофільму;
- пізнавальні вікторини [68].

Щорічно масштабно і цікаво організовуються заходи, присвячені Міжнародному Дню молоді. Зокрема у 2024 році в рамках відзначення Дня молоді в с. Заболоття пройшли такі заходи:

- 1) змагання з тенісу;
- 2) конкурс малюнку на асфальті;
- 3) малюнок на мольбертах;
- 4) змагання з настільних ігор;
- 5) пізнавальні розважальні програми [69];
- 6) кінопоказ мультфільму для дітей та підлітків [70].

Українська історія має багато трагічних сторінок, яких не можливо забувати, адже до подолання їх наслідків були залучені люди, які поплатилися своїм життям і здоров'ям. До таких трагічних сторінок нашої держави відносяться події, що сталися у квітні 1986 року — катастрофа на Чорнобильській АЕС.

У плануванні культурно-дозвілєвої діяльності Будинку культури с. Заболоття враховуються заходи, які нагадують громаді села про героїчних земляків, які брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської трагедії і які заслуговують на увагу і пошану односельчан. Тим паче, що с. Заболоття розташоване у кількох кілометрах від потужної Рівненської АЕС.

Щорічно, 26 квітня проходять тематичні програми до роковин Чорнобильської трагедії, на якій вшановують ліквідаторів наслідків цієї катастрофи ХХ століття [71].

Оскільки Заболоттівський будинок культури є структурним підрозділом департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради, то всі заходи загальноміського масштабу не обходяться без участі творчого колективу Будинку культури с. Заболоття. Одним із таких заходів є міський фестиваль-конкурс дитячої та молодіжної творчості «Зіркова хвиля», який у 2025 році пройшов у восьме.

Фестиваль-конкурс “Зіркова хвиля” відбувся 01.06.2025 року о 16:00 год. на території КЗ «Парк культури та відпочинку» м. Вараш. Фестиваль організований Департаментом культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради та центром дозвілля і мав на меті пошук та підтримку юних талантів, розкриття творчих здібностей у дітей, молоді, сприяння національно-патріотичному вихованню, підвищення виконавської майстерності дитячо-юнацьких художніх колективів та окремих виконавців, привернення уваги широких кіл громадськості, засобів масової інформації до діяльності сучасних мистецьких формувань, розвиток різних

видів мистецтва у культурному просторі, орієнтованих на популяризацію кращих зразків народної творчості, закладів культури, освіти та мистецтва.

Фестиваль проходив у таких номінаціях:

- вокал (академічний, естрадний, народний);
- хореографія (класична, народна, естрадна, сучасна, спортивна);
- театральний жанр (драматичний, естрадний, академічний, ляльковий);
- розмовний жанр (художнє читання, сатира, гумор);
- інструментальний жанр (соло, малі форми, ансамблі);
- декоративно-прикладне, художнє мистецтво (малюнок, макраме, м'яка іграшка, вироби з дерева, вишиванка, вироби з бісеру, паперова пластика, фітодизайн тощо).

Фестивальна активність творчих колективів Будинку культури заслуговує на особливу увагу. Адже участь у фестивалі - це гарна нагода для поширення жанрів мистецтва, що діють у Будинку культури. Крім того, участь у фестивалі створює креативний спадок для майбутніх поколінь, сприяє соціокультурному розвитку громади, збагаченню різновидів культурно-дозвілєвої діяльності, позитивно впливає на те, як громада сприймає себе та планує своє майбутнє.

Родзинкою культурно-дозвілєвої діяльності Будинку культури села Заболоття є фестиваль новорічно-різдвяної обрядовості «Ой, радуйся земле!», ініціатором та організатором якого став заклад в 2020 році і мав назву «Фестиваль колядок та щедрівок». Згідно Положення про фестиваль колективи представляють по 2-3 колядки і щедрівки певного регіону, театралізоване дійство або вертеп до 10 хв.

Для організації та проведення фестивалю створюється оргкомітет з представників місцевої влади, працівників Будинку культури, закладів освіти, активу села. В фестивалі беруть участь колективи колядників та щедрувальників від організацій, установ, релігійних громад села Заболоття,

сусідніх сіл (села Балаховичі, села Суховоля, селища Рафалівка), м.Вараш, селища Маневичі Волинської області.

Завершується фестиваль фінальною колядою «Ой радуйся, земле!» у виконанні учасників та глядачів заходу. Всі учасники нагороджуються грамотами відділу культурних проєктів Департаменту культури, туризму, молоді та спорту виконавчого комітету Вараської міської ради, брендовими статуетками з надписом назви фестивалю та святковими тортами за кошти бюджету Вараської міської ради.

Фестиваль, як і всі масові глядацькі заходи, проходить на великій сцені глядацької зали Будинку культури, яка завжди переповнена глядачами і всі заходи в ньому супроводжуються щирими тривалими оплесками.

Колективи художньої самодіяльності Будинку культури є активними учасниками фестивалів, які проходять в Вараському районі, в Рівненській області та в Україні в цілому.

Так, в продовж 2025 року творчі колективи с. Заболоття взяли участь у:

- фестивалі колядок с. Більська Воля, Вараського району;
- обласному конкурсі читців-аматорів «Кобзарева струна не вмирає»;
- міському фестивалі -конкурсі дитячої та молодіжної творчості «Зіркова хвиля»;
- VII етнофестивала, присвяченому творчості Лесі Українки;
- заходах до Дня міста Вараш.

У 2024 році творчі колективи Будинку культури с. Заболоття взяли участь у мистецькій акції на Хакатоні весільних ремесел в. Сарни, що збагатило колективи досвідом комунікацій з творчими колективами регіону.

У 2024 році народний аматорський родинний ансамбль «Рідня» успішно пройшов переатестацію та підтвердив звання «народний аматорський» [72].

Працівники Будинку культури беруть активну участь у роботі круглих столів, семінарів, нарад.

З метою задоволення потреб на якісний культурний продукт громади села у плануванні культурно-дозвілєвої роботи Будинку культури передбачено і запрошення до участі у заходах професійних творчих колективів та окремих артистів України. Так у 2025 році перед глядачами села Заболоття виступали народні артисти Заслуженого академічного ансамблю пісні і танцю Національної гвардії України м. Києва.

Особлива увага в культурно-дозвілєвій роботі Заболоттівського Будинку культури приділяється гуртковій роботі. У перспективних та щомісячних планах цій ділянці роботи приділяється окремий розділ. Активно здійснює свою діяльність впродовж багатьох років дитячий ансамбль “Веселка” та народний аматорський ансамбль “Рідня”. Робота цих колективів художньої самодіяльності заповнює важливу нішу в організації культурно-дозвілєвої діяльності жителів села Заболоття.

2.2. Особливості використання сучасної матеріально-технічної бази Заболоттівського будинку культури у практиці організації заходів

Менеджмент соціокультурної діяльності сучасного закладу культури не можливо організувати якісно без належного матеріально-технічного забезпечення. Щоб привабити глядача (особливо молодь), учасника художньої самодіяльності, спонсора, мецената тощо треба крокувати в ногу з сучасністю. Утім не менш важливо мати й власний інтелектуальний потенціал, тобто широкий набір пропозицій та їх реалізаторів.

Матеріально-технічна база Будинку культури села Заболоття доволі розвинена, як для сільського закладу культури, виходячи з сьогоденних реалій. Його матеріально-технічний стан змінювався в залежності від статусу та адміністративного підпорядкування.

Коли у 1996 році Будинок культури був введений в експлуатацію, то він перебував у статусі філії Палацу культури РАЕС. Це дало змогу створити заклад культури високого зразка та можливості його хорошого матеріально-

технічного забезпечення. Адже Рівненська атомна електростанція — це потужний промислово-енергетичний об'єкт, який добре фінансувався державою і керівництво РАЕС робило усе необхідне, щоб належним чином організувати культурно-дозвілєві потреби своїх працівників. Будинок культури має велику глядацьку залу, просторе фойє, кімнати для гурткової роботи.

Згодом, на початку 2000-х років, коли НАЕК Енергоатом запровадив політику зменшення фінансового навантаження щодо утримання соціально-культурних об'єктів та розпочав зняття їх зі свого балансу, Будинок культури був переданий у підпорядкування Володимирецького районного відділу культури. Це значно вплинуло на стан та можливості утримання закладу культури в належному стані, як того вимагає час та потреби громади.

Закон про “Про місцеве самоврядування в Україні”, прийнятий у 1997 році зазнавав багато удосконалень. Майже щороку до нього вносилися зміни та доповнення. З рокам незалежності викристалізувалася потреба у децентралізації влади в Україні.

В результаті довгих, складних років пошуків демократичного формату удосконалення адміністративно-територіального устрою держави, враховуючи зовнішні та внутрішні виклики сучасності, з 2015 по 2020 рік в Україні відбувалася адміністративно-територіальна реформа, яка мала на меті надати більші повноваження органам місцевого самоврядування і змінити адміністративно-територіальний поділ України.

Ця адміністративно-територіальна реформа стала найважливішою складовою реформи децентралізації в Україні і є найбільш успішнішою демократичною реформою в Центральній та Східній Європі, яка ґрунтується на добровільних домовленостях органів місцевої влади. Замість понад одинадцяти тисяч місцевих рад було утворено 1469 територіальних громад. А замість 490 районів було сформовано 136 нових районів. Багато важливих повноважень було розподілено між радами громад і обласними радами. В

результаті цієї реформи замість Володимирецького району був утворений Вараський район.

Починаючи з 2017 року Будинок культури с. Заболоття з районного відділу культури перейшов у підпорядкування Вараській міській раді. Оскільки м. Вараш є монофункціональним містом, на території якого функціонує Рівненська АЕС, то відповідно і бюджет Вараської міської ради є більш перспективним для соціально-культурного розвитку громад.

Підпорядкування Будинку культури до Вараської міської ради надало можливість значно покращити умови утримання закладу культури та покращити матеріально –технічну базу за рахунок місцевого бюджету.

Варто зазначити, що якісна матеріально -технічна база закладу культури значною мірою залежить не лише від фінансової спроможності бюджету за рахунок якого утримується заклад, але і від організації професійного менеджменту.

Станом на сьогодні Будинок культури с. Заболоття, для реалізації культурологічних проектів та культурно-дозвіллевих заходів, забезпечений:

- сучасним якісним звуковим обладнанням на 8 КВТ: звукові колонки, мікрофони, радіо — мікрофони;
- світловим обладнанням: 18 прожекторів LEDPAR з пультом керування;
- відеопроєктором;
- 2 ноутбуками,
- 2 принтерами.

Сучасні технічні засоби є невід'ємною частиною матеріально-технічної база добре організованого закладу культури. Для прикладу, відеопроєктор — це сучасний технічний засіб, призначений для демонстрування відеоінформації на екрані із звуковим супроводом, який записаний на сучасних носіях (флешці, мобільному телефоні, телевізорі, дискеті, цифровому фотоапараті, відеокамері, DVD-плеєрі, документ-камері тощо. За своїми технічними характеристиками відеопроєктор здатний забезпечити

зображення дуже високої якості. Він підкупає своєю компактністю, мобільністю та простотою у використанні. Мультимедійні проектори широко застосовується у кінотеатрах, будинках культури, музеях, бібліотеках.

Для організації змістовного відпочинку для дітей та підлітків громади села Заболоття Будинком культури, за рахунок коштів спеціального фонду (який формується за рахунок оренди приміщень закладу та у інший спосіб не заборонений чинним законодавством), було придбано настільні ігри, а також 2 тенісних стола, швейна машинка.

Колективи художньої самодіяльності закладу забезпечені сценічними костюмами. Будинок культури має в наявності 2 фортепіано.

За кошти міського бюджету здійснено заміну вікон на металопластикові в кількості 60 штук та здійснюється фінансування всіх захищених статей Будинку культури.

Сьогодні в закладі культури відбуваються численні презентації книг, творчі вечори та зустрічі, урочисті збори, семінари.

В умовах сьогодення стало нормою і нагальною потребою активно використовувати сучасні інформаційні технології під час соціокультурного проектування та проведення заходів.

Інформаційні технології — це потужний помічник у здійсненні PR і рекламної діяльності, у вивченні запитів та актуальних потреб громад на культурний продукт. Інформаційні технології активно використовуються, також, для підведення підсумків та здійсненні аналізу культурно-дозвілєвої діяльності.

За допомогою сучасних технологій легко провести опитування потенційної і цільової аудиторії щодо майбутніх соціокультурних заходів, що дає змогу ефективного місячного, річного та перспективного планування культурної діяльності громади.

Сучасні технічні засоби надають змогу легко і швидко обмінятися актуальною інформацією, забезпечують можливість широкої реклами будь

якого заходу та одночасного інформування великої кількості потенційної аудиторії та учасників.

Заболоттівський Будинок культури активно використовує у своїй культурно-дозвілєвій діяльності сучасні інформаційні технології такі, як мережа Інтернет, соціальні мережі, створення власного сайту тощо, що дає можливість підтримувати тісний зворотній зв'язок з громадою села та диференційовано підійти до планування роботи закладу культури, врахувати потреби односельців і забезпечити якісним культурно-дозвілєвим продуктом.

У 2020 році, коли світом ширився COVID-19 і пандемія охопила Україну сучасні технічні засоби стали незамінними при організації соціокультурних заходів у багатьох регіонах України, у тому числі і у Вараській територіальній громаді та Будинку культури села Заболоття. Зокрема, у найскрутніші часи, цілий ряд культурно-дозвілєвих заходів проходило в онлайн-форматі. Це виставки, круглі столи, кінофільми, презентації тощо.

Будинок культури має і активно використовує у культурно-дозвілєвій діяльності різноманітні сценічні конструкції, світлову апаратуру, звукове обладнання, спец ефекти. Це приваблює до закладу культури молодь.

Найновіші комп'ютерні технології стають у нагоді під час проведення розважальних шоу і святкових заходів у селі. Використання світлового обладнання, такого як прожектори, світлові ефекти, ультрафіолетові світильники, проєкційне обладнання надають культурно-дозвілєвим заходам високої якості, а глядачам і учасникам дійства відчуття моменту єднання з сучасним світом цивілізаційних досягнень.

Ще на етапі підготовки масових заходів, з активним використанням сучасних технічних засобів та широкої аудиторії глядачів і учасників, обов'язково визначається рівень небезпечності оточуваних об'єктів. Це такі заходи як:

- вистави,

- концерти,
- церемонії відкриття,
- презентації тощо.

Організатори створюють план заходів з техніки безпеки, обов'язково сповіщають органи поліції, швидкої медичної допомоги. Адже значення заходів з техніки безпеки під час проведення масового свята, чи будь якого іншого івенту, важко переоцінити. Особливо в час воєнного стану.

Звісно, як кожний заклад культури, який якісно будує свою культурно-дозвіллеву діяльність, Будинок культури прагне до ще кращого матеріально-технічного забезпечення з метою отримати можливість надавати громаді села такий сучасний культурний продукт, як мультимедійні масові заходи, інтерактивні спектаклі, лазерні та піротехнічні вистави, голографічне проектування тощо.

Проте, безглузда війна, яку принесла росія на нашу українську землю, обмежила такі можливості, визначивши пріоритети, які в першу чергу повинні захистити життя українців умовах сьогодення. Станом на сьогодні Будинок культури має обмежене фінансування на покращення матеріально-технічної бази в зв'язку з російською військовою агресією та роботі в умовах військового стану. Та, все ж таки, керівнику Будинку культури вдається вирішувати проблемні питання. Зокрема з ремонту сантехнічного обладнання. Так, у 2025 році У Будинку культури були замінені труби холодної води та здійснений монтаж сцени.

Матеріально-технічна база Будинку культури утримується, переважно, за рахунок коштів спеціального фонду. Зокрема у 2024 році, за рахунок коштів спеціального фонду, закуплено швейну машинку для потреб Будинку культури (пошиття сценічних костюмів, штор, тощо та виготовлення реквізиту і інвентарю). Для належного функціонування та естетично вигляду закладу було закуплено жалюзі. Придбання безпроводної мікрофонної

системи та проєктора відкрила нові технічні можливості для проведення культурно-дозвілєвих заходів.

Серед закладів, що здійснюють культурно-дозвілєву діяльність у Вараській територіальній громаді Заболоттівський Будинок культури є одним із наймасштабніших закладів клубного типу. Це 2-х поверхова будівля загальною площею 1729, 9 квадратних метрів, прибудинковою територією 6000 квадратних метрів, забезпечена централізованим опаленням, водовідведенням, гарячою та холодною водою.

Будинок культури має 8 кімнат гурткової роботи, хореографічний зал, ігрову кімнату для дітей, спортивний зал для греко-римської боротьби, 2 просторих фойє, актову глядацьку залу на 300 місць. Сцена глядацької зали забезпечена сценічним обладнанням та одягом сцени (головною та контрактними боковими кулісами), кіноекраном та відповідним обладнанням для демонстрації фільмів.

Інформаційна база Будинку культури доволі розвинена. Заклад має сторінки у соціальних мережах, де громада може знайти вичерпну інформацію про заплановані заходи і культурний продукт на свій смак. Яскравий і привабливий вигляд мають афіші Будинку культури.

Заболоттівський будинок культури надійно утримує статус культурного центру громади села. Заклад, у своїй щоденній роботі, опікується збереженням та успадкуванням:

- національної культури,
- духовності,
- просвіти,
- культурологічної інформації,
- української ідентичності,
- національної свідомості,
- патріотизму.

Сьогодні у нашій країні відбуваються кардинальні зміни стильового й жанрового характеру в культурно-дозвілєвій діяльності, які допомагають утримувати емоційний баланс суспільства у такі трагічні для України часи. Важливу допомогу, впоратися з таким складним завданням надають фахівці в галузі культури, менеджери соціокультурної діяльності, в тому числі і з виростанням сучасних інформаційних технологій.

ВИСНОВКИ

У відповідності до визначеної мети і сформульованих завдань, дослідивши матеріали з теми магістерської роботи, в ході дослідження з'ясовано та зроблені *такі висновки*:

- фахової літератури з даного питання не багато, зважаючи на той факт, що культурно-дозвіллеву діяльність й надалі вважають радянським політико-ідеологічним сегментом, незважаючи на очевидний факт, що вона являє собою основний напрям діяльності будь-якої установи культури у розмаїтті її виявів. Це можна стверджувати і стосовно неаявності такої літератури, підготовленої на регіональному рівня. Стосовно Рівненщини, то основний масив подібних публікацій складають розробки професорів місцевого гуманітарного університету, його кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Сергія та Володимира Виткалових, у наукових чи публіцистичних розвідках яких розглянуто безліч питань сутності, напрямів чи форм культурної-дозвіллевої діяльності, а також акцентовано увагу на низці рецензій на конкретні заходи чи характеристики конкретних постатей, причетних до цієї сфери. На цій же кафедрі і виконувалася дана робота;

- культурно-дозвіллева діяльність визначає багато соціальних змін, які великою мірою впливають на розвиток суспільства;

- проблема організації культурно-дозвіллевої діяльності стає суспільно важливою й надзвичайно актуальною;

- культурно-дозвіллева діяльність виконує функцію формування, виховання і реалізації особистості в суспільному житті територіальної громади

- культурно-дозвіллева діяльність — це творчий, освітній, науковий, дозвіллевий та розважальний процес, спрямований на створення, тиражування, розповсюдження, демонстрування, популяризацію, збереження і використання культурних благ;

- культурно-дозвілєва діяльність реалізує особисті та суспільні цілі, а також продукує корисний внесок у розвиток громад.

- організація культурно-дозвілєвої діяльності в сучасних умовах піднялася на новий рівень, коли особливої ваги набуває організація рекреаційних заходів, які відіграють вагому роль у сталому розвитку громад;

- муніципалітети покликані зосереджуватися на розвитку мистецького й культурного середовища, яке здатне забезпечити засади демократії, гармонізації в умовах воєнного стану;

- запити суспільства на культурно-дозвілєвий продукт впливають на розвиток процесу організації нових форматів культурно-дозвілєвої діяльності в сучасних умовах і перебувають у залежності від місця проживання, розвитку соціально-культурного простору територіальних громад;

- культурно-дозвілєва діяльність є важливим аспектом економічного розвитку територіальних громад;

- на регіональному рівні організація культурно-дозвілєвої діяльності має безліч проблем. Причин цьому також чимало. Серед них – кадрова: лише понад 20% працюючих у мережі мають будь-який рівень вищої освіти. Тобто не володіють відповідними навичками подібної організації, вони не можуть цю роботу якісно організовувати;

- й надалі у регіоні зберігається «кадровий голод». У регіональній глибинці кількість штатних працівників на установу становить трошки більше 1,5 ставки, що не дає можливості розгорнути будь-яку культурно-дозвілєву практику. І хоча в територіальних громадах ця ситуація трошки краща, а надто – у базових центрах, назагал ситуація досить складна;

- у нинішніх умовах клубна установа в переважній більшості своїх випадків, а надто – на селі, не може скласти достойну конкуренцію навіть технічній оснащеності пересічного сільського громадянина, а відтак – сподіватися на високу її ефективність марно. Тому потрібно змінювати

ситуацію стосовно і матеріально-технічної бази кожної установи, і її кадрового складу (потенціалу), провівши відповідну атестацію і однієї, і інших;

- обраний для розгляду в даній роботі клуб намагається виконувати покладені на нього територіальною громадою обов'язки, проводячи чималу кількість культурно-дозвіллевих заходів у межах власного впливу на громаду, маючи достатній фонд позабюджетних коштів, на підставі яких й покращується матеріально-технічна база та організуються перераховані в основному тексті заходи;

- у тексті роботи автором проаналізовано особливості використання окремих управлінських аспектів (менеджменту та маркетингу), за допомогою яких вдалося помітно покращити стан роботи установи, зробити її привабливою в очах дителів територіальної громади і залучити на свій бік значну частину молоді.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу територіальної культурно-дозвіллевої діяльності та джерельної бази наукового пошуку, можна дійти висновків, що актуальність проведеного наукового пошуку не викликає заперечень, позаяк культурно-дозвіллева діяльність нині залишається важливим сегментом духовного розвитку людини, окремої соціальної групи, територіальної громади, регіону та країни.

Фахової літератури з обраного питання, як уже наголошувалося вище, небагато, зважаючи на її регіональний контекст. Однак є чимало різноманітної джерельної бази у формі повідомлень у періодичній пресі про той чи інший художній захід, специфіку його організації чи характеристики окремих учасників, а також безліч невеличких повідомлень чи Інтернет-ресурсів, де ці питання є предметом подальшого вивчення. Сюди можна додати й численні сценарні плани, звіти, у яких відтворено хід проведення конкретного заходу. І які активно використовувалися автором під час підготовки цього тексту.

Виявлено, що культурно-дозвілєва діяльність у сучасних умовах є важливою складовою фізичного, морально-психологічного, інтелектуального й художньо-естетичного буття людини. Культурно-дозвілєва діяльність є одним із найважливіших життєтворчих сенсів не тільки індивідуальної, але й суспільної свідомості, її аксіологічної складової.

Культурно-дозвілєва діяльність у наукових працях безпосередньо пов'язується із таким ресурсом як вільний час.

Культурно-дозвілєва діяльність сприяє передачі культурних цінностей між поколіннями, забезпечує право кожного на задоволення духовних потреб, створює умови для розвитку дозвілля населення, дає право на організацію гуртків художньої самодіяльності, сприяє розвитку культури кожної особистості, стимулює розвиток соціальної ініціативи та активності, використовує диференційований підхід у роботі з різними віковими та соціальними групами, реалізуючи свій інтелектуальний та творчий потенціал. Однією із найважливіших форм культурно-дозвілєвої діяльності на територіальному рівні є гуртки художньої самодіяльності, концерти, фестивалі. І саме ці форми, зважаючи на активність місцевої громади, й задовольняють духовні запити місцевих жителів.

Однак результативність цієї діяльності може бути високою лише за умови дотримання наступних складових:

- створення чіткої системи підвищення кваліфікації працівників культури; постійна їх атестація і подальше просування кар'єрною сходинкою;
- розробка чітких критеріїв оцінки творчої чи організаційно-культурної діяльності працюючих у галузі і постійне їх дотримання;
- суттєве підвищення заробітної плати працюючим у галузі (оплата праці лише за конкретний результат);
- налагодження широкої міжгалузевої та міжкультурної комунікації, за допомогою якої можна помітно покращити професійну інформованість працюючих у галузі;

- постійне внесення змін до законодавчої чи розпорядчої документації, за допомогою чого можна оперативно реагувати на стан справ у галузі;
- популяризація професії працівника культури як основа його іміджу.

Цей ряд пропозицій можна продовжувати й надалі, утім всі вони зводяться лише до одного: позитивний результат на кожному робочому місці можливий лише за умови власної активності, чіткого бачення шляхів розвитку організаційної структури; постійного і ефективного підвищення кваліфікації, а головне – контролю за дотриманням її вимог та подальшої результативності тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про культуру». *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2011, № 24, ст. 168.
2. Близнюк М. М. Театральні фестивалі як форма культурного співробітництва. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2010. Вип. 11. С. 35-41.
3. Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Галузь культури в умовах експерименту: теоретичні нотатки до регіональної трансформації. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Вип. 41* (серія «культурологія») / за ред. проф. В. Виткалова. Рівне: РДГУ, 2022. С. 36-42 [83 с.]; Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Український митець у просторі сучасної культури: Олександр Тарасенко. *Часопис Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського*. Вип. 4 (49). Київ: НМАУ, 2020. С.46-65 [222 с.]; Виткалов С.В. Народна музична культура як фактор національної само ідентифікації. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Вип. 35*. Рівне: РДГУ, 2020. С. 250-253 [277 с.]; Виткалов В.Г, Виткалов С.В. Культурний простір країни крізь призму наукового пошуку. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 34*. С. 3-8; Виткалов С.В. Ціннісний ряд художнього життя країни: регіональний вимір. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Вип. 37* (культурологія). Рівне: РДГУ, 2021. С. 57-65 [195 с.]; Виткалов С.В. Еволюційні процеси в сучасному культурному просторі. *Культура України: Вісник ХДАК*. Вип. 72. 2021. С. 53-62 [188 с.]; Гоцалюк А.А., Виткалов С.В. Музейна комунікація в практиці діяльності установ культури. *Вісн. Маріуполь. держ. ун-ту. Серія: Філософія. Культурологія. Соціологія*. Маріуполь: МДУ, 2021. Вип. 22. С. 23-32 [153 с.]; Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Вища освіта в регіоні: шляхи забезпечення її функціонування. *Трансформаційні процеси соціальної культури України*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 54-58 [355 с.]; Виткалов С.В. Сучасна концертна музична практика як

елемент суспільних змін. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. (серія «мистецтвознавство»)*. Вип. 40. Рівне: РДГУ, 2022. С. 47-52 [132 с.]; Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Мистецтво у просторі міжкультурних комунікацій: досвід України. *Вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського*. Вип. 3-4. Київ: НМАУ, 2022. С. 23-41 [255 с.]; Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Культурна діяльність як творчість: нова модель функціонування митця. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб.* Вип. 45 (культурологія). Рівне: РДГУ, 2023. С.92-102 [189 с.]; Виткалов С., Столяр М. Специфіка організації івент-заходів в регіоні: досвід Рівненщини. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. Вип. 47 («Менеджмент соціокультурної діяльності»). Рівне: РДГУ, 2023. С. 158-166 [181 с.]; Шпаковська М.П., Виткалов С.В. Соціокультурний потенціал регіону крізь призму нових креативних форм. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб.* Вип. 48. Рівне: РДГУ, 2024. С. 442-449 [571 с.]; Виткалов С.В., Виткалов В.Г. Регіональні краєзнавці в системі культурної діяльності: Валерій Войтович: громадський діяч і дослідник: штрихи до портрету. *Вісник Маріупольського держ. університету: наук. зб.* Вип. 28. Маріуполь (Київ), 2024. С.17-34 [190 с.]; Виткалов С.В. Вища гуманітарна освіта в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір: монографія / за ред. проф. В.Виткалова. Publishing House of RSEC, Poznań, Poland Рівне : ФОП «Брегін А.Р.», 2024. 887 с. (див. також розділ III – регіональна періодика) та ін.

4. Вовкун В. В. Масова культура та режисура масових видовищ: монографія. Київ: НАККиМ, 2013. 293 с.

5. Горбов А. Постановка видовищно-театралізованих заходів; упоряд. О. Колонькова. Київ: Шкільний світ, 2010. 127 с.

6. Данчук О. Л. Режисура шоу-програм і масових дійств як мистецтво і професія. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2014. Вип. 33. С. 65-69.

7. Донченко Н. П. Творчий процес створення літературного сценарію різноманітних театралізованих форм. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2016. Вип. 37. С. 174-181.
8. Драматургія масових театралізованих заходів / Авт.-уклад. А. З. Житницький ; Харків. держ. акад. культури. Харків: ХДАК, 2004. 128 с.
9. Дьяченко Ю.В., Седікова І.А., Бондар В.А. Event менеджмент як складник інформаційно комунікаційних технологій у публічному управлінні. *Вчені зап. Таврійськ. нац. ун-ту імені В.І.Вернадського*. Серія: Державне управління. 2020. Т. 31 (70). вип. 6.39-44
10. Жежуха В.Й., Мисик В. М. Івент-менеджмент в Україні: проблеми, тенденції, перспективи та напрями реінжинірингу. *Публікації науково-освітнього інноваційного центру суспільних трансформацій*. 2022. URL: https://reicst.com.ua/asp/article/view/monograph_paradigmatic_03_2022_01_2/
11. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. пр.*, 2011. № 4 (12). С. 110-114.
12. Історія європейської цивілізації / Під ред. У. Еко; [пер. з італ.: Л. Д. Ципоренко та ін.]. Харків: Фоліо, 2014. 1102 с.
13. Йосипенко С. Л. До витоків української модерності: українська ранньомодерна духовна культура в європейському контексті. Київ: Український Центр духовної культури, 2008. 392 с.
14. Кот С. Повернення і реституція культурних цінностей у політичному та культурному житті України (XX – поч. XXI ст.): монографія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 1020 с.
15. Кудерська Н. І. Право культурної спадщини України. Загальна частина: підручник. Київ: НАКККиМ, 2014. 258 с.
16. Мельник М. М. Театралізація як творчий метод організації масового дійства. *Культура і сучасність: Альманах*. Київ: ДАКККиМ, 2006. № 1. С. 48 – 53.

17. Олексюк Г.В., Ангелко І.В., Самотній Н.С. Івент-індустрія: розвиток та проблеми в Україні. *Регіональна економіка*. 2020. №3. С.120-130.
18. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. Київ: НАКККиМ, 2012. 320 с.
19. Субкультурна варіативність українського соціуму. за ред. Н. Костенко, А. Ручки. Київ: Ін-т соціології НАН України, 2010. 287 с.
20. Філософія публічного управління: колект. Монографія / [В. П. Солових та ін.; наук. ред. В. П. Солових]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2020. 255 с.
21. Фольклорно-етнографічне свято “Музейні гостини” (Рівненський обласний краєзнавчий музей). Україна: історія великого народу: енциклопедія. URL: <https://www.litopys.com.ua/places/muze-/folklorno-etnograf-chne-svyato-muzeyn-gostini-rivnenskiy-oblasniy-kra-znavchiy-muzey/>.
22. Хлистун О. С. Режисура української пісенної естради: стратегії творчості. *Вісник КНУКиМ. Серія: Мистецтвознавство*. 2015. Вип. 33. С. 160-165.
23. Хитрова О. А., Харитонova Ю. Ю. Стан і тенденції розвитку івент-менеджменту в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. Збірник наукових праць, 2018. Вип. 30. С. 27-31.
24. Хрома Г. Деякі особливості сучасних молодіжних фестивалів [Електронний ресурс]. *Матеріали до українського мистецтвознавства*. Зб. наук. пр. 2003. Вип. 3. URL: <http://etno.kyiv.uar.net/vyd/matmyst/2003/N3/Art40.htm>
25. Цавкаєва Ю. В. Актуальні проблеми становлення event-менеджменту в Україні. http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Philologia/75885.doc.htm.
30. Червінська Л. І. Івенти інституцій публічного управління, як один із інструментів розвитку громадянського суспільства. Сучасні виклики і

актуальні проблеми науки та освіти: матеріали наук. - практ. конф. (м.Київ, 25-26 червня 2021 р.). Херсон: Молодий вчений, 2021. С.46-49.

26. Юдова-Романова К. В. Технічні засоби оформлення сценічного простору: навч. посібник. Київ: Вид.цент КНУКиМ. 2017. 314 с.

27. Abdallah Sammah (2016), Five ways to wellbeing, in E. Harrison, A. Quick, and S. Abdallah (eds), Looking through the Wellbeing Kaleidoscope, London: New Economics Foundation. URL: <http://b3cdn.net/nefoundation/3e7752db1667d8adf2hjm6iww1u.pdf>

28. Attanasi Guiseppe Casoria, Fortuna Centorrino, Samuele and Urso, Giulia (2013), Cultural investment, local development and instantaneous social capital: A case study of a gathering festival in the South of Italy, Journal of Socio-Economics, 47, pp. 228 – 247.

29. Bagnall Anne-Marie (2017), Blog: Can we measure community wellbeing? 9 August 2017. URL: <https://www.whatworkswellbeing.org/blog/can-we-measure-the-wellbeing-of-a-community>.

30. Kerr B. and Gagliardi, C. (2003), Measuring creativity in research and practice, in S. J. Lopez and R. C. Snyder (eds), Positive Psychological Assessment: A Handbook of Models and Measures, Washington, DC: American Psychological Association, pp. 155-169.

31. Laing Jennifer and Mair, Judith (2015), Music festivals and social inclusion - The festival organizers perspective. Leisure Sciences, 37: 3, pp. 252-268.

32. Mair Judith and Duffy, Michelle (2015), Community events and social justice in urban growth areas, Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events 7:3, pp. 282-298.

33. Murray Michael and Crummett, Amanda (2010). I dont think they knew we could do these sorts of things: social representations of community and participation in community arts by older people. Journal of Health Psychology 15:5, pp. 777-785.

34. <https://www.facebook.com/share/p/18ZLuk6GzY/>
35. <https://www.facebook.com/share/p/19rr1QzEt4/>
36. <https://www.facebook.com/share/p/15Yc1eCU4z/>
37. <https://www.facebook.com/share/p/19vP3oRuMw/>
38. <https://www.facebook.com/share/p/18VLTU9AFU/>
39. <https://www.facebook.com/share/p/1M9xQmnH1b/>
40. <https://www.facebook.com/share/p/19uJNcHsns/>
41. <https://www.facebook.com/share/p/1DsmvwHLKK/>
42. <https://www.facebook.com/share/p/19h2sv27SF/>
43. <https://www.facebook.com/share/v/1XwUJyPAgB/>
44. <https://www.facebook.com/share/p/15gKQxAro2/>
45. <https://www.facebook.com/share/p/15gKQxAro2/>
46. <https://www.facebook.com/share/v/1PtXcjihQo/>
47. <https://www.facebook.com/share/p/166MfynCxp/>
48. <https://www.facebook.com/share/v/1HMUFyYDmD/>
49. <https://www.facebook.com/share/p/19JSybGJ6s/>
50. <https://www.facebook.com/share/p/18uXer9js7/>
51. <https://www.facebook.com/share/v/14vNsKVhjn/>
52. <https://www.facebook.com/share/v/19kkqFqZRi/>
53. <https://www.facebook.com/share/p/1D2MdarJ3a/>
54. <https://www.facebook.com/share/v/15ktnqkNd/>
55. <https://www.facebook.com/share/p/1XmyhQHdqo/>
56. <https://www.facebook.com/share/p/1BFtq3Ziim/>
57. <https://www.facebook.com/share/v/15m28Rsuen/>
58. <https://www.facebook.com/share/v/1FNYae2Ydv/>
59. <https://www.facebook.com/share/p/1AmfY56wAo/>
60. <https://www.facebook.com/share/p/15mvitGMNq/>
61. <https://www.facebook.com/share/p/1CrUq4EueM/>
62. <https://www.facebook.com/share/p/1UTzqziwN7/>

63. <https://www.facebook.com/share/p/1AyWhtQCpi/>
64. <https://www.facebook.com/share/p/15A4vVCg6J/>
65. <https://www.facebook.com/share/p/1ZNrYxPLJ9/>
66. <https://www.facebook.com/share/p/19rtAiCNAD/>
67. <https://www.facebook.com/share/p/18FDEy9t6s/>
68. <https://www.facebook.com/share/p/15Xw9vr4TR/>
69. <https://www.facebook.com/share/p/191qAtwVHa/>
70. <https://www.facebook.com/share/p/1BCTvQ7BGK/>
71. <https://www.facebook.com/share/v/1XwUJyPAgB/>
72. <https://www.facebook.com/share/p/1AzzJkx3gK/>

ДОДАТКИ